कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत

संपर्क
अँड. सुशीला
मो नं 8766507294

RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

गुरूवार, २ एप्रिल २०२६
Thursday, 2 April 2026

वर्ष : ६ | अंक : ९३
Year : ६ | Issue : 93

दैनिक | किंमत : ₹ ५/-
Daily | Rate: Rs. 5/-

दि. 2 एप्रिल 2026

1948- सिध्दार्थ कॉलेजमध्ये देविकाबाई दामोदर कांबळेच्या अध्यक्षतेखाली सभा.
1959- दलाई लामाला भारतात आश्रय.

संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

महत्त्वाच्या बातम्या

हजारोंहून अधिक महिलांकडून उकळले हजारो रुपये

नागपूर : गरीब महिलांना व्यवसाय उघडून देण्यासाठी मदत करून देऊ व उद्योजक बनवू अशी बतावणी करत एका संस्थेच्या संचालकाने पाच हजारांहून अधिक महिलांकडून नोंदणी शुल्क घेत गंडा घातल्याचा प्रकार समोर आला आहे. विशेषतः ग्रामीण भागातील गरीब महिलांनाच त्याने टार्गेट केले. यासंदर्भात आर्थिक गुन्हे शाखेत तक्रार झाली असून फसवणूक झालेल्या महिलांचा आकडा वाढण्याची शक्यता आहे. पवन वानखेडे (सिताबर्डी) असे आरोपीचे नाव असून तो गाव माझा उद्योग फाऊंडेशन नावाची संस्था चालवतो. तो प्रामुख्याने विदर्भातील विविध जिल्ह्यांतील गावांमध्ये जायचा व तेथील महिला, बचतगटांशी संपर्क साधून त्यांना त्याची स्कीम समजावून सांगायचा. महिलांना व्यवसाय सुरू करण्यास संस्था मदत करेल, तसेच सवलतीच्या दरात शासनाचे कर्ज मिळवून देऊ. संस्थेच्या माध्यमातून शासकीय जागा व्यवसायासाठी उपलब्ध करून देऊ व उद्योग उभा झाला की त्याची मालकी तुमच्याकडेच राहील, अशी बतावणी त्याने केली.

होर्मुझची सामुद्रधुनी खुली करण्यासाठी 35 देशांची बैठक बोलावली

नवी दिल्ली : इराण आणि अमेरिका, इस्त्रायलमध्ये मागील 33 दिवसांपासून युद्ध सुरू आहे. हे युद्ध थांबण्याचे नाव घेत नाही. अमेरिका आपल्या अटींवर करार करण्याबाबत बोलत आहे, तर इराण नकार देत आहे. दरम्यान, ब्रिटनने इराण युद्धात सामील होणार नाही असे स्पष्टपणे सांगितले आहे. ब्रिटन इराण युद्धात सामील होणार नाही, असे ब्रिटनचे प्रधानमंत्री किएर स्टार्मर यांनी स्पष्ट केले. अमेरिका होर्मुझची सामुद्रधुनी पुन्हा सुरू करण्यासाठी जागतिक होर्मुझ शिखर परिषदेचे आयोजन करणार आहे. या आठवड्यात ब्रिटनच्या यजमानपदाखाली सुमारे 35 देशांसोबत एक बैठक आयोजित केली जाईल. या बैठकीत होर्मुझची सामुद्रधुनी पुन्हा सुरू करण्यावर चर्चा होईल, असे स्टार्मर म्हणाले.

आयसीआयसीआय बँकेमध्ये 23 कोटींचा घोटाळा ...

नागपूर : आयसीआयसीआय बँकेत तब्बल 23 कोटींहून अधिक रकमेचा गोल्ड लोन घोटाळा उघडकीस आला आहे. 159 खातेदारांनी बनावट सोन्याचे दागिने तारण ठेवून कर्ज उचलले व आश्चर्याची बाब म्हणजे सोन्याचे मूल्यांकन करणाऱ्या व्हॅल्युअर, ऑडिटरनेदेखील त्याला हिरवी झेंडी दाखविली. धंतोली पोलिस ठाण्याच्या हद्दीत ही घटना घडली. बँकेमार्फत ग्राहकांना सोन्याचे दागिने तारण ठेवून गोल्ड लोन दिले जाते. त्यासाठी बँकेकडून नियुक्त केलेले व्हॅल्युअर दागिन्यांची शुद्धता व वजन तपासून त्यानुसार कर्ज मंजूर करतात. बँकेच्या मनीषनगर शाखेत गोल्ड लोन ऑडिट करण्यात आले असता तारण ठेवलेले सोने बनावट असल्याचे निदर्शनास आले. यामुळे अधिकाऱ्यांना धक्का बसला. त्यानंतर झोनल स्तरावर संपूर्ण गोल्ड लोन व्यवहारांचे सखोल ऑडिट करण्याचे आदेश देण्यात आले. या तपासात बँकेच्या एकूण 9 शाखांमधील 159 खातेदारांनी बनावट सोन्याचे दागिने तारण ठेवून कर्ज घेतल्याचे उघड झाले. ही बाब संपूर्ण बँकेच्या वर्तुळाला हादरविणारी ठरली.

राज्यसभेत CAPF विधेयकावरून विरोधकांचे वादळ

नवी दिल्ली : बुधवारी संसदेत राजकीय वादळ उठले. राज्यसभेने केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दल (सामान्य प्रशासन) विधेयक, 2026 आवाजी मतदानाने मंजूर केले. यानंतर, विरोधी पक्षाने हे विधेयक घाईघाईने मंजूर केल्याचा आरोप केला. विरोधी खासदारांनी घोषणाबाजी केली आणि सभागृहातून सभात्यागही केला. आतापर्यंत देशातील विविध निमलष्करी दलांमध्ये वेगवेगळे सेवा आणि प्रशासकीय नियम होते. हे विधेयक ते सर्व नियम रद्द करून एकच प्रणाली लागू करेल. परंतु खरी समस्या आयपीएस अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीमध्ये आहे. या नवीन कायद्यानुसार, केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दलांमधील (CAPFs) 50 टक्के आयजी (IG) दर्जाची पदे आणि किमान 67 टक्के एडीजी (ADG) दर्जाची पदे आयपीएस अधिकाऱ्यांसाठी राखीव असतील.

विरोधी पक्ष यावर प्रश्न उपस्थित करत आहे. गेल्या ऑक्टोबरमध्ये, सर्वोच्च न्यायालयाने एक पुनर्विलोकन याचिका फेटाळली होती, ज्यात म्हटले होते की निमलष्करी दलांमधील आयपीएस अधिकाऱ्यांची संख्या टप्प्याटप्प्याने कमी केली पाहिजे, जेणेकरून तेथे अनेक वर्षांपासून कार्यरत असलेल्या संवर्गातील अधिकाऱ्यांना पदोन्नती मिळू शकेल. आता, याचाच हवाला देत विरोधी पक्ष या विधेयकाला विरोध करत आहे. दुसरीकडे, विरोधी पक्षाने हे विधेयक संसदीय निवड समितीकडे पाठवण्याची मागणी केली. जेव्हा सरकारने ही मागणी मान्य करण्यास नकार दिला, तेव्हा विरोधी पक्षनेते मल्लिकार्जुन खर्गे यांच्या नेतृत्वाखाली संपूर्ण विरोधी पक्ष घोषणाबाजी करत सभागृहातून बाहेर पडला. भाजप नेते जे. पी. नड्डा यांनी टिप्पणी केली की, विरोधी पक्षाने संसदीय शिष्टाचार आणि चर्चेवरील सर्व विश्वास गमावला आहे. केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दलांमध्ये (CAPF) सात सुरक्षा दलांचा समावेश आहे, जी गृह मंत्रालयाच्या अंतर्गत कार्यरत आहेत. बीएसएफ (BSF) प्रामुख्याने पाकिस्तान आणि बांगलादेशच्या सीमांचे रक्षण करते, तर आयटीबीपी (ITBP) चीन सीमेचे रक्षण करते आणि एसएसबी (SSB) नेपाळ आणि भूतानच्या सीमांवर देखरेख ठेवते. सीआरपीएफ (CRPF) देशांतर्गत कायदा व सुव्यवस्था राखण्यात आणि नक्षलविरोधी कारवायांमध्ये आघाडीवर आहे. दरम्यान, सीआयएसएफ विमानतळे, मेट्रो स्थानके आणि औद्योगिक केंद्रांना सुरक्षा पुरवते. याशिवाय, आसाम रायफल्स ईशान्य भारतातील बंडखोरीविरुद्ध लढते, तर एनएसजीला केवळ गंभीर दहशतवादी हल्ले आणि विशेष व्हीआयपी सुरक्षेसाठी तैनात केले जाते.

> “ हे विधेयक देशाची संघराज्यीय रचना कमकुवत करत नाही, उलट ती अधिक मजबूत करते. यामुळे भरती प्रक्रियेत सुधारणा होईल आणि सैनिकांचे मनोधैर्य वाढेल.
>
> – नित्यानंद राय

जेव्हा राहुल गांधी बसमध्ये 'यमराजांना' भेटले

नवी दिल्ली : लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते आणि काँग्रेस खासदार राहुल गांधी सध्या केरळमध्ये प्रचार करत आहेत. राहुल गांधींनी इन्स्टाग्रामवर एक व्हिडिओ शेअर केला आणि लिहिले, 'काल, केरळमधील बालुसेरी येथे एका बसमध्ये माझी यमराजांशी भेट झाली. दुर्दैवाने, मला किंवा इतर यूडीएफ नेत्यांना पाहून ते फारसे खूश नव्हते. यूडीएफच्या 'ओमान चंडी आरोग्य विमा योजने'अंतर्गत प्रत्येक कुटुंबाला 25 लाख रुपयांचे आरोग्य संरक्षण देण्याचे आश्वासन आहे. यामुळे यमराजांची नोकरी जाईल, पण आम्ही लवकरच त्यांच्यासाठी दुसरे काहीतरी शोधून काढू.' 'आमचे ध्येय सोपे आहे. केरळमधील कोणत्याही कुटुंबावर वैद्यकीय संकटाचा आर्थिक भार कधीही पडू नये. 25 लाख रुपयांच्या संरक्षणाद्वारे, आम्ही हे सुनिश्चित करत आहोत की आजारपण कोणत्याही कुटुंबाची प्रतिष्ठा, बचत किंवा भविष्य हिरावून घेणार नाही. आरोग्यसेवा हा एक हक्क आहे आणि प्रत्येक केरळी नागरिकासाठी हा हक्क प्रत्यक्षात आणण्यासाठी यूडीएफ (UDF) येथे आहे.'

अमरावतीला आंध्र प्रदेशची राजधानी बनवणारे विधेयक लोकसभेत मंजूर

नवी दिल्ली : अमरावतीला आंध्र प्रदेशची स्थायी आणि एकमेव राजधानी म्हणून मान्यता देणारे विधेयक बुधवारी लोकसभेत मंजूर झाले. भाजप, टीडीपी आणि काँग्रेसने या विधेयकाला पाठिंबा दिला, परंतु आंध्र प्रदेशातील प्रमुख विरोधी पक्ष वायएसआरसीपीने याला विरोध केला. लोकसभेत आंध्र प्रदेश पुनर्रचना (सुधारणा) विधेयक, 2026 वरील चर्चेला सुरुवात करताना काँग्रेसचे खासदार माणिकम टागोर म्हणाले की, काँग्रेस या विधेयकाला पूर्णपणे पाठिंबा देत असली तरी, राज्याला विशेष दर्जाही दिला पाहिजे. ते म्हणाले, 'अमरावतीचा विकास बंगळूर, चेन्नई किंवा हैदराबादप्रमाणे झाला पाहिजे. विशाखापट्टणम, तिरूपती आणि कुर्नूल यांचाही विकास झाला पाहिजे. आम्ही अमरावतीला आंध्र प्रदेशची स्थायी राजधानी मानतो.'

तृतीयपंथी व्यक्तींसंबंधीच्या सुधारित विधेयकाला राष्ट्रपतींनी दिली मंजुरी

नवी दिल्ली : राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी तृतीयपंथी व्यक्तींशी संबंधित सुधारित विधेयकाला मंजुरी दिली आहे. या विधेयकात शारीरिक इजा पोहोचवल्याबद्दल श्रेणीबद्ध शिक्षेची तरतूदही आहे. विरोधी पक्षाच्या खासदारांनी तृतीयपंथी व्यक्ती (हक्कांचे संरक्षण) सुधारणा विधेयक, 2026 वर तीव्र टीका केली होती, कारण त्यात लेस्बियन आणि गे पुरुषांना वगळण्यात आले होते. हे विधेयक एखादी व्यक्ती ट्रान्सजेंडर आहे की नाही हे ठरवण्यासाठी एका प्राधिकरणाची स्थापना करते. या तरतुदीला विरोधी पक्षांनीही तीव्र विरोध केला आहे. कायदा मंत्रालयाच्या 30 मार्चच्या अधिसूचनेनुसार, केंद्र सरकारने राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे निश्चित केलेल्या तारखेपासून सुधारित कायदा अंमलात येईल. संसदेच्या दोन्ही सभागृहांमधील चर्चेदरम्यान, सरकारने सांगितले की याचा उद्देश ट्रान्सजेंडर व्यक्तींचे संरक्षण करणे आहे. दरम्यान, विरोधी पक्षाने प्रस्तावित कायद्यावर तीव्र टीका केली आहे, आणि असा युक्तिवाद केला आहे की हा कायदा समलिंगी पुरुष आणि महिलांसारख्या व्यक्तींकडून आत्मनिर्णयाचा अधिकार काढून घेतो. त्यांनी योग्य विचारविनिमयासाठी हे विधेयक स्थायी समितीकडे पाठवण्याची मागणीही केली.

सुधारित विधेयकात काय समाविष्ट आहे ?

या विधेयकाचा उद्देश 'ट्रान्सजेंडर' या संज्ञेची अचूक व्याख्या प्रदान करणे आहे. तसेच, भिन्न लैंगिक प्रवृत्ती आणि स्व-कल्पित लैंगिक ओळख असलेल्या व्यक्तींना प्रस्तावित कायद्याच्या कक्षेतून वगळण्याचा प्रयत्नही यात केला आहे. यात यावर जोर दिला आहे की, 'ट्रान्सजेंडर व्यक्ती' या संज्ञेत भिन्न लैंगिक प्रवृत्ती आणि स्व-कल्पित लैंगिक ओळख असलेल्या व्यक्तींचा समावेश होणार नाही, आणि पूर्वी कधीही झालेला नाही. या कायद्याचा उद्देश, ध्येय आणि प्रयोजन हे सामाजिक आणि सांस्कृतिकदृष्ट्या 'ट्रान्सजेंडर व्यक्ती' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या, आणि अत्यंत तीव्र व दडपशाही स्वरूपाच्या सामाजिक भेदभावाला सामोरे जाणाऱ्या व्यक्तींच्या एका विशिष्ट वर्गाचे संरक्षण करणे आहे. विधेयकात म्हटले आहे की, भिन्न लैंगिक ओळख, स्व-कल्पित लैंगिक/लिंग ओळख किंवा लिंग प्रवाहीपणा असलेल्या व्यक्तींच्या प्रत्येक वर्गाचे संरक्षण करण्याचा हेतू नव्हता आणि नाही.

अनुसूचित जाती आरक्षण उपवर्गीकरण अर्जांबाबत मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली समिती

मुंबई : राज्यातील अनुसूचित जातींच्या आरक्षणाबाबत उपवर्गीकरण समितीच्या अहवालावर राज्य मंत्रिमंडळ बैठकीत चर्चा झाल्यावर या विषयावर प्राप्त निवेदने, अर्जांचा विचार करण्यासाठी राज्याचे मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन करण्याचा निर्णय आज झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत घेण्यात आला. बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस होते. सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्देशानुसार राज्यातील अनुसूचित जातींच्या आरक्षण उपवर्गीकरणासाठी पाटणा उच्च न्यायालयाचे निवृत्त न्यायाधीश अनंत मनोहर बदर यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती स्थापन करण्यात आली होती. या समितीने आपला अहवाल सादर केल्यावर तो आज मंत्रिमंडळापुढे मांडण्यात आला. त्यानुषंगाने प्राप्त झालेल्या निवेदने, सूचना व अर्जांचा विचार करण्याच्या दृष्टीने राज्याचे मुख्य सचिव राजेश अग्रवाल यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन करण्यात येणार आहे. या समितीने याबाबतची कार्यवाही करून, एक महिन्याच्या मुदतीत अहवाल मंत्रिमंडळापुढे सादर करावा, असा निर्णय घेण्यात आला.

राज्य मंत्रिमंडळाने घेतलेले इतर महत्त्वाचे निर्णय

१. साकळाई उपसा सिंचन योजनेसाठी 1 हजार 234 कोटी रुपयांची तरतूद

२. 54 नदी प्रदूषित पट्ट्यांबाबत पूनरुज्जीवन प्रकल्प राबवविणार

३. अमरावती महापालिकेला क्रीडा संकुलासाठी जमीन

४. भूमि अभिलेख विभागात आता भूकरमापक पदाऐवजी परिरक्षण भूमापक पद

दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीत होणार वाढ

मुंबई : राज्यातील दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीमध्ये वाढ करण्याचा महत्त्वपूर्ण निर्णय मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या उपस्थितीत राज्य मंत्रिमंडळ बैठकीत घेण्यात आला. या निर्णयामुळे शिशुवर्ग ते आठवी, नववी ते दहावी तसेच अकरावी व बारावीत शिकणाऱ्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीच्या रकमेत भरीव वाढ होणार आहे. या योजनांमध्ये कालानुरूप बदल करणे आवश्यक असल्याने तसेच दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, 2016 मध्ये दिव्यांगांना सामान्य व्यक्तीपेक्षा अधिक लाभ देण्याची तरतूद आहे. त्यानुसार दिव्यांगत्वाच्या सर्व 21 प्रकारातील राज्यातील शिशुवर्ग ते आठवीच्या विद्यार्थ्यांना दरमहा 500 रूपये, नववी ते दहावीच्या विद्यार्थ्यांना दरमहा 800 रूपये (निवासी), 600 रूपये (अनिवासी), अकरावी ते बारावीच्या विद्यार्थ्यांना दरमहा 1000 रूपये (निवासी), 800 रूपये (अनिवासी) शिष्यवृत्ती देण्यात येईल. यापूर्वी शिष्यवृत्तीची रक्कम दरमहा 100 ते 200 रूपयांच्या दरम्यान होती.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

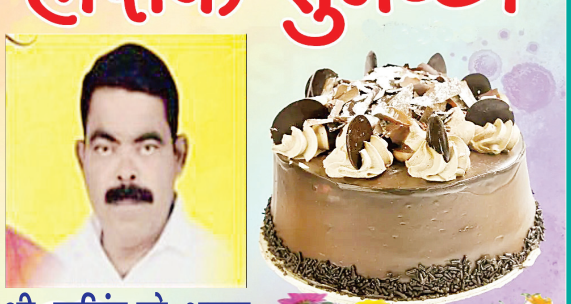

श्री. सविंद्र मो. भगत
(हूडकेश्वर खुर्द, नागपूर)

: शुभेच्छुक :
आयु. शिल्पा मकेश्वर मॅडम, आयु. विनोदजी घोडे, आयु . धीरजी भगत, आयु. प्रशांत भगत, आयु. गावंडे सर, आयु. विजय वाघमारे सर

एम.के. स्टॅलिन यांचा भाजपवर हिंसाचार वाढविण्याचा आरोप

हैद्राबाद : तामिळनाडूचे मुख्यमंत्री एम.के. स्टॅलिन यांनी भाजपवर राज्यात हिंसाचार भडकवण्याचा कट रचल्याचा आरोप केला आहे. उत्तर प्रदेश आणि मणिपूरमध्ये झालेल्या हिंसाचारासारखाच हा कट त्यांच्या पक्षाने उधळून लावला, असे ते म्हणाले. आगामी विधानसभा निवडणुकीसाठी तिरुचिरापल्ली येथे डीएमकेच्या सभेला संबोधित करतांना त्यांनी हे आरोप केले.

स्टॅलिन म्हणाले की, तामिळनाडूमध्ये जातीय दंगे, सांप्रदायिक हिंसाचार किंवा जमावाची हिंसा झालेली नाही. अशी परिस्थिती उत्तर प्रदेश आणि मणिपूरसारख्या भाजपशासित राज्यांमध्ये दिसून आली आहे, असे ते म्हणाले. त्यांनी असा आरोप केला की, भाजपने तामिळनाडूमध्ये अशी परिस्थिती निर्माण करण्याची योजना आखली होती, जी त्यांच्या पक्षाने हाणून पाडली.

मुख्यमंत्री म्हणाले की, त्यांच्या सरकारने राज्यात शांतता आणि सुव्यवस्था राखली आहे. त्यांनी महिलांना आश्वासन दिले की, सत्तेवर परत आल्यास त्यांना त्यांच्या आवडीची घरगुती उपकरणे खरेदी करण्यासाठी आठ हजार रुपयांचे कूपन मिळेल. महिलांसाठीची मासिक मदत दुप्पट करून दरमहा दोन हजार रुपये केली जाईल. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी उच्च शिक्षणाची मदत दरमहा एक हजार रुपयांवरून पंधराशे रुपयांपर्यंत वाढवली जाईल.

सत्तेवर परत आल्यावर स्टॅलिनने अनेक कल्याणकारी योजना जाहीर केल्या. महिलांना घरगुती उपकरणे खरेदी करण्यासाठी आठ हजार रुपयांचे कूपन मिळेल. महिलांसाठीची मासिक मदत वाढवून दरमहा दोन हजार रुपये केली जाईल. उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना आता पूर्वीच्या एक हजार रुपयांऐवजी पंधराशे रुपयांची मासिक मदत मिळेल.

अभिवादन सभा

स्मृतिशेष प्रा. रणजीत मेश्राम | स्मृतिशेष प्रा. दत्तानंद इंगोले | स्मृतिशेष कवी पँथर प्रसेनजित ताकसांडे | स्मृतिशेष अँड. डी. बी. वानकर

नागपूर नगराच्या वतीने समाजातील धार्मिक, सामाजिक, राजकीय व साहित्य क्षेत्रातील मान्यवरांना
——— आदरांजली ———

कार्यक्रमाध्यक्ष: इंजी. राहुल परुळेकर (माजी अध्यक्ष, बानाई)

वक्ते
नागेश चौधरी (संपादक, बहुजन संघर्ष)
मा. इंजी. मदन माटे (माजी कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग)
इंजी. राहुल दहीकर (वंचित बहुजन आघाडी)
इंजी. पद्माकर गणवीर (भारतीय बौद्ध महासभा)
इंजी. राहुल वानखेडे (वंचित बहुजन आघाडी)
संध्या राजुरकर, संपादक (दैनिक बहुजन सौरभ)
मा. भूपेश थुलकर (रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया)
इंजी. पी. एस. खोब्रागडे (माजी अध्यक्ष, बानाई)

सूत्रसंचालन – डॉ. विना राऊत
प्रास्ताविक – प्रवीण कांबळे, महानगर उपाध्यक्ष (भा.बौ. म.)
आभार – माधुरी पाटील (महिलाध्यक्ष, दक्षिण-पश्चिम विभाग)

विशेष सहभाग
दादाकांत धनविजय (आंबेडकराईट लिटरेचर संघटना)
प्रसेनजित गायकवाड (भारतीय बौद्ध महासभा)
सूर्यकांत मुनघाटे (निळाई)
छत्रपाल तामगाडगे (निळाई)
रवी हाडे (पुरोगामी संघटना)
सुविधा सातपुते (पँथर सामाजिक संघटना)
सुधाकर सोमकुवर (भा. बौ. म./समता सैनिक दल)
प्रमोद मुन (बहुजन संघर्ष)
डॉ. भिमराव मस्के (पिपल्स पँथर)
माधव जांभुळे (संथागार फाउंडेशन)
प्रा. राहुल मुन (संविधान परिवार)
मा. सुरेश वंजारी (आंबेडकरी साहित्य व संस्कृती महामंडळ)

स्थळ - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सभागृह, उर्वेला कॉलनी, वर्धा रोड, नागपूर
रोज - शुक्रवार, दिनांक 03/04/2026 वेळ - दुपारी 3 ते 6

वरील श्रद्धांजली सभेस बहुसंख्येने उपस्थित रहावे.

आयोजक
भारतीय बौद्ध महासभा, समता सैनिक दल, बौद्ध विहार समिती, निळाई परिवार, बानाई नागपूर, मूकनायक महाड क्रांती दिन, समता सैनिक दल स्थापना शतकीय वर्ष संयुक्त समारोह समिती, बौद्ध विहार समिती

संयोजन समिती
प्रा. भिमराव गोटे सर, नानाजी ढेंगरे, कर्णबोधी मांडवे, प्रा. राजेंद्र कांबळे, नरेश पाटील, डॉ. माधव जांभुळे, विजय रामटेके, सिद्धार्थ सातकर, सेवक हुमणे, नरेंद्र थुल, गंगाधर कांबळे, अमरदीप पाझारे, शुद्धोधन धावर्डे, शरद कांबळे

मुख्य संयोजक : विशाल वानखेडे (उपाध्यक्ष), राजरक्षीत - (सरचिटणीस - भारतीय बौद्ध महासभा, नागपूर महानगर जिल्हा)

गुलामांना गुलामीची जाणीव करून द्या म्हणजे ते स्वतःच बंड करून उठतील. (डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर)

फुले जयंती 11 एप्रिल | भीम जयंती 14 एप्रिल | भाऊसाहेब स्मृति दिवस 10 एप्रिल

आम्ही सारे भारतीय
द्वारा आयोजित

महात्मा ज्योतिबा फुले, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर जयंती आणि डॉ. भाऊसाहेब पंजाबराव देशमुख,जालियनवाला बाग हत्याकांड स्मृती, चवदार तळे सत्याग्रह शताब्दी, संविधानाला 75 वर्षे पूर्ण झाल्या निमित्त

गुलामगिरी विरुद्ध परिषद

गुरुवार दिनांक १६ एप्रिल,२०२६ | दुपारी ठीक १२ ते ५ वा.
मधुरम सभागृह, दुसरा माळा, हिंदी मोरभवन, बर्डी,नागपूर

✤ प्रमुख मार्गदर्शक ✤
मा. शामदादा गायकवाड मुंबई (राष्ट्रीय अध्यक्ष, अ.भा. रिप.पार्टी सेक्युलर)
कॉ.किरणताई मोघे, (पुणे) CPM, कॉ. अहमद सरफराज (सोलापूर) CPI
मा. चंद्रकांत वानखेडे (यवतमाळ), गांधीवादी, समाजवादी विचारवंत, पत्रकार
भूपेंद्र गणवीर (पत्रकार), सरदार जगजीत सिंग, महाराष्ट्र अनिस नागपूर

विनीत
अशोक सरस्वती, कॉ.अरूण लाटकर, कॉ.शाम काळे, प्रा.घनशाम धावर्डे, डॉ.विनय बारहाते, सरदार जगजीत सिंह, कॉ.मनोहर मुळे, डॉ.सुरेश वर्षे, सुरेंद्र बुराडे, हरिकिशन हटवार,कॉ. ज्योती अंडरसहारे, कॉ. गुंजन घोडे, कॉ. शेषराव सोनवने, कॉ. जलीम शेख, मिलींद शेन्डे, अशोक काकडे

संपादकीय

ट्रम्प ते मोदी, सत्तेचा अहंकार व जनतेचा उद्रेक

जगातील सर्वात मोठी लोकशाही मानल्या जाणाऱ्या अमेरिकेत आज जे चित्र दिसत आहे, ते कोणत्याही लोकशाही राष्ट्रासाठी धोक्याची घंटा आहे. डोनाल्ड ट्रम्प यांच्या हुकूमशाही, युद्धखोर आणि एककल्ली निर्णयप्रक्रियेमुळे अमेरिकन जनतेचा संताप उफाळून आला आहे. 'नो किंग्ज'सारख्या आंदोलनांमधून नागरिकांनी स्पष्ट संदेश दिला आहे; लोकशाहीत राजा नको, तर उत्तरदायी नेता हवा. पण हा केवळ अमेरिकेपुरता मर्यादित प्रश्न नाही; भारतासारख्या लोकशाही देशातही हीच प्रवृत्ती वाढताना दिसत आहे. अमेरिकेत ट्रम्प यांनी इराणवर केलेला हल्ला हा केवळ परराष्ट्र धोरणाचा प्रश्न नाही, तर तो सत्तेच्या अहंकाराचा नमुना आहे. कोणताही व्यापक विचार, आंतरराष्ट्रीय परिणाम, किंवा स्वतःच्या देशातील आर्थिक-सामाजिक परिणाम न पाहता घेतलेले निर्णय कसे उलटतात, हे आज स्पष्ट झाले आहे. युद्ध जिंकण्याचे स्वप्न दाखवणारे ट्रम्प आज माघार घेण्याच्या स्थितीत आहेत. यामुळे अमेरिकेची जागतिक प्रतिमा मलिन झाली आहे आणि त्याहून महत्त्वाचे म्हणजे स्वतःच्या जनतेचा विश्वास ढासळला आहे. याच पार्श्वभूमीवर भारताकडे पाहिले, तर अनेक साम्यरेषा दिसून येतात. नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखालील केंद्र सरकारचे 'एककल्ली निर्णय' आणि 'मनमानी कारभार' यांचे आरोप वारंवार होत आहेत. लोकशाही संस्थांचा वापर सत्तेच्या केंद्रीकरणासाठी केला जात असल्याची टीका विरोधकांकडूनच नव्हे, तर तटस्थ निरीक्षकांकडूनही होत आहे. ट्रम्प यांनी अमेरिकेत स्थलांतरितांविरोधात कठोर भूमिका घेतली, सामाजिक सुरक्षा योजनांमध्ये कपात केली आणि अल्पसंख्यांकांविषयी वादग्रस्त धोरणे राबवली. भारतातही याच धर्तीवर काही निर्णय घेतले गेले, नागरिकत्व कायदा (CAA), नोटाबंदी, कृषी कायदे आणि विविध सामाजिक-आर्थिक धोरणे, ज्यांनी मोठ्या प्रमाणावर जनतेला त्रास दिला. या निर्णयांमुळे देशात असंतोष वाढला आणि अनेकदा जनतेला रस्त्यावर उतरावे लागले. लोकशाहीत निर्णय घेण्याचा अधिकार सरकारला असतो, पण तो अधिकार जनतेच्या हितासाठी आणि त्यांच्या सहभागातून वापरला गेला पाहिजे. जेव्हा निर्णय प्रक्रियेत पारदर्शकता नसते, विरोधकांना दडपले जाते आणि माध्यमांवर नियंत्रण ठेवले जाते, तेव्हा लोकशाही हळूहळू हुकूमशाहीकडे झुकते. अमेरिकेत ट्रम्प यांच्या विरोधात लाखो लोक रस्त्यावर उतरले, कारण त्यांना वाटले की त्यांची लोकशाही धोक्यात आहे. भारतातही अनेक वेळा असेच आंदोलन झाले आहेत, शेतकरी आंदोलन हे त्याचे जिवंत उदाहरण आहे. मोदी सरकारवर सर्वात मोठा आरोप म्हणजे 'इमेज मॅनेजमेंट'वर भर आणि वास्तविक समस्यांकडे दुर्लक्ष. बेरोजगारी, महागाई, शेतकऱ्यांची आत्महत्या, शिक्षण आणि आरोग्य क्षेत्रातील समस्या, या सगळ्यांवर ठोस उपाययोजना करण्याऐवजी सरकार प्रामुख्याने प्रचारावर भर देताना दिसते. ट्रम्प यांनीही याच पद्धतीने 'स्वतःची प्रतिमा' उभी केली होती, पण शेवटी वास्तवाने ते उघडे पडले. अमेरिकेतील 'नो किंग्ज' आंदोलनाचा मुख्य संदेश म्हणजे, सत्ता ही जनतेची असते आणि ती कुणाच्याही वैयक्तिक अहंकारासाठी वापरली जाऊ शकत नाही. भारतातही हा संदेश तितकाच लागू होतो. कोणताही नेता कितीही लोकप्रिय असला तरी तो लोकशाहीपेक्षा मोठा नाही. लोकशाहीच्या सहनशीलतेचीही एक मर्यादा असते आणि ती ओलांडली की जनआंदोलन अपरिहार्य होते. आज भारतात विरोधकांना देशद्रोही ठरवणे, आंदोलनकर्त्यांना बदनाम करणे आणि टीका करणाऱ्यांवर कारवाई करणे ही प्रवृत्ती वाढताना दिसते. हीच प्रवृत्ती अमेरिकेत ट्रम्प यांच्या काळात दिसली आणि त्याचे परिणाम आज स्पष्टपणे दिसत आहेत. त्यामुळे भारताने या अनुभवातून शिकण्याची गरज आहे. लोकशाही टिकवायची असेल, तर सत्ताधाऱ्यांनी नम्रता, संवाद आणि उत्तरदायित्व स्वीकारले पाहिजे. अन्यथा, अमेरिकेसारखेच भारतातही जनतेचा रोष उफाळून येईल आणि सत्ताधाऱ्यांना झुकावे लागेल. इतिहास साक्षी आहे की जनतेपेक्षा मोठी शक्ती कोणतीही नाही. शेवटी, हा प्रश्न केवळ ट्रम्प किंवा मोदी यांच्यापुरता मर्यादित नाही. हा प्रश्न आहे लोकशाहीच्या अस्तित्वाचा. सत्ता जर लोकांच्या हितासाठी वापरली गेली नाही, तर ती स्वतःच्याच विनाशाचे कारण ठरते. अमेरिकेत सुरू असलेले आंदोलन हे जगासाठी एक इशारा आहे. लोकशाही वाचवायची असेल, तर सत्तेच्या अहंकाराला लगाम घालावा लागेल. भारताने हा इशारा वेळेत ओळखला, तरच लोकशाहीची मुळे अधिक मजबूत होतील; अन्यथा, 'नो किंग्ज'सारखी घोषणा इथेही घुमायला वेळ लागणार नाही. ■■

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा 'भारतरत्न' व समाजाच्या कृतज्ञतेची कहाणी...

उशिरा का होईना, न्यायाचा विजय

भारतीय लोकशाहीच्या इतिहासात काही क्षण असे असतात, जे केवळ घटनांपुरते मर्यादित राहत नाहीत, तर ते एका युगाच्या मनोवृत्तीचे, संघर्षाचे आणि न्यायाच्या आकांक्षेचे प्रतीक ठरतात. 14 एप्रिल 1990 हा दिवस तसाच एक ऐतिहासिक क्षण ठरला, ज्या दिवशी भारताने आपल्या महान पुत्राला, भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना 'भारतरत्न' या सर्वोच्च नागरी सन्मानाने गौरविले. हा केवळ पुरस्कार नव्हता; तो एका दीर्घ सामाजिक संघर्षाचा, उपेक्षेच्या वेदनेचा आणि न्यायाच्या लढ्याचा सन्मान होता. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे व्यक्तिमत्त्व आणि कार्य इतके व्यापक आहे की त्यांचे मूल्यमापन एका सन्मानाच्या चौकटीत बसवणे अशक्य आहे. त्यांनी केवळ राज्यघटना लिहिली नाही, तर त्या राज्यघटनेतून भारताच्या आत्म्याला आकार दिला. समता, स्वातंत्र्य आणि बंधुता या मूल्यांची बीजे त्यांनी भारतीय समाजाच्या मातीमध्ये पेरली. परंतु या महान कार्याचा सन्मान मिळवण्यासाठी त्यांना आणि त्यांच्या अनुयांना अनेक दशके प्रतीक्षा करावी लागली, ही वस्तुस्थिती आपल्या समाजातील विसंगती आणि दुर्लक्षाची साक्ष देते.

'भारतरत्न' जाहीर होण्याचा निर्णय 31 मार्च 1990 रोजी झाला आणि 14 एप्रिल त्यांच्या जयंतीदिनी तो सन्मान प्रदान करण्यात आला. हा योगायोग नव्हता, तर एक प्रतीकात्मक संदेश होता. या निर्णयामागे केवळ सरकारचा विचार नव्हता; त्यामागे लाखो अनुयायांची भावना, आंदोलनांची ताकद आणि सामाजिक न्यायासाठी उभ्या राहिलेल्या चळवळींचा दबाव होता. डॉ. बाबासाहेबांना 'भारतरत्न' मिळावे, ही मागणी केवळ भावनिक नव्हती, तर ती ऐतिहासिक न्यायाची मागणी होती. याहूनही महत्त्वाची बाब म्हणजे हा सन्मान त्यांच्या पश्चात देण्यात आला. ज्या व्यक्तीने जिवंतपणीच आपल्या कार्याने देशाला घडवले, त्याला मृत्यूनंतर मान्यता मिळणे हे आपल्या व्यवस्थेच्या संथ गतीचे द्योतक आहे. हा उशीर केवळ प्रशासनाचा नव्हता; तो समाजाच्या सामूहिक जाणिवेतील उशीर होता. आपण डॉ. बाबासाहेबांना वाचण्यात, समजून घेण्यात आणि त्यांचे विचार आत्मसात करण्यात उशीर केला आणि त्याचाच परिपाक म्हणजे हा उशिराचा सन्मान.

14 एप्रिल 1990 रोजी राष्ट्रपती भवनात झालेला पुरस्कार सोहळा अत्यंत भावनिक होता. डॉ. बाबासाहेबांच्या पत्नी, डॉ. सविता आंबेडकर (माईसाहेब) यांनी हा सन्मान स्वीकारला. त्या क्षणी केवळ एक पुरस्कार स्वीकारला जात नव्हता; तर एका युगपुरुषाच्या संघर्षाला, त्यागाला आणि कर्तृत्वाला राष्ट्रवंदन केले. त्या क्षणाचे प्रतीकात्मक महत्त्व खूप मोठे होते, जणू भारताने आपल्या विस्मृतीत गेलेल्या कर्तृत्वाची कबुली दिली. या सन्मानाचा आणखी एक महत्त्वाचा पैलू म्हणजे 1990-91 हे वर्ष 'सामाजिक न्याय वर्ष' म्हणून साजरे करण्यात आले. हे केवळ औपचारिक घोषणाच नव्हती; तर ती डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांची पुर्नस्थापना करण्याची एक संधी होती. परंतु प्रश्न असा आहे की, आपण या संधीचा कितपत उपयोग केला? सामाजिक न्याय हा केवळ घोषणांपुरता मर्यादित राहिला का, की तो प्रत्यक्षात उतरला? डॉ. आंबेडकरांचे कार्य केवळ दलितांच्या हक्कांपुरते मर्यादित नव्हते. त्यांनी भारतीय समाजाच्या सर्व स्तरांमध्ये समतेची जाणीव निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला. महिलांचे अधिकार, कामगारांचे प्रश्न, आर्थिक विषमता या सर्व मुद्द्यांवर त्यांनी स्पष्ट आणि ठोस भूमिका घेतली. त्यामुळे त्यांना दिलेला 'भारतरत्न' हा केवळ एका समाजाचा सन्मान नाही, तर तो संपूर्ण भारताच्या प्रगतीचा सन्मान आहे.

आज या सन्मानाच्या तीन दशकांहून अधिक काळानंतर, आपण स्वतःला एक प्रश्न विचारायला हवा. आपण डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांना कितपत न्याय दिला? संविधानात दिलेले अधिकार आणि मूल्ये आपण प्रत्यक्षात जगतो का? जातीय भेदभाव, सामाजिक विषमता आणि अन्याय अजूनही आपल्या समाजात अस्तित्वात आहेत, ही वस्तुस्थिती नाकारता येणार नाही. मग 'भारतरत्न' देऊन आपण आपले कर्तव्य पूर्ण केले का? खरे पाहता, डॉ. बाबासाहेबांना दिलेला सन्मान हा त्यांच्या कार्याचा शेवट नाही, तर तो आपल्या जबाबदारीची सुरुवात आहे. त्यांचे विचार केवळ ग्रंथांमध्ये मर्यादित न राहता, ते आपल्या आचार-विचारांमध्ये उतरले पाहिजेत. सामाजिक न्याय हा केवळ सरकारी योजना किंवा घोषणांमधून येत नाही; तो समाजाच्या प्रत्येक घटकाच्या वर्तनातून निर्माण होतो. आजच्या राजकीय आणि सामाजिक परिस्थितीकडे पाहिले तर डॉ. बाबासाहेबांचे विचार अधिकच महत्त्वाचे वाटतात. धर्म, जात, भाषा या आधारांवर होणारे विभाजन, द्वेषाची वाढती प्रवृत्ती आणि असहिष्णुता या सर्व गोष्टी त्यांच्या विचारांच्या विरोधात आहेत. अशा परिस्थितीत, 'भारतरत्न' हा केवळ एक सन्मान नसून, तो एक स्मरणपत्र आहे. आपल्या मार्गदर्शनासाठी व आपल्या चुका दाखवण्यासाठी. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी एकदा म्हटले होते, 'संविधान कितीही चांगले असले, तरी ते चालवणारे लोक चांगले नसतील, तर ते निष्फळ ठरेल.' ही वाक्ये आजही तितकीच लागू आहेत. आपण संविधानाचा आदर करतो का? आपण त्यातील मूल्यांचे पालन करतो का? या प्रश्नांची प्रामाणिक उत्तरे शोधणे हीच डॉ. बाबासाहेबांना खरी श्रद्धांजली ठरेल. 'भारतरत्न' हा सन्मान उशिरा मिळाला, ही खंत कायम राहील. पण त्याहून मोठी गोष्ट म्हणजे, तो सन्मान मिळाल्यानंतर आपण काय केले? आपण डॉ. बाबासाहेबांना केवळ प्रतीक म्हणून वापरतो आहोत का, की त्यांच्या विचारांना प्रत्यक्षात आणण्याचा प्रयत्न करतो आहोत? हा आत्मपरीक्षणाचा क्षण आहे.

प्रविण बागडे
मो. 9923620919

आज गरज आहे ती डॉ. बाबासाहेबांना पुन्हा एकदा वाचण्याची, समजून घेण्याची आणि त्यांच्या विचारांना आचरणात आणण्याची. 'भारतरत्न' हा त्यांच्या कार्याचा गौरव आहे, पण तो आपल्या जबाबदारीची आठवणही आहे. तो आपल्याला सांगतो समता, न्याय आणि बंधुता ही केवळ शब्द नाहीत; ती आपल्या समाजाची पायाभूत तत्त्वे आहेत. शेवटी, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना दिलेला 'भारतरत्न' हा केवळ एका व्यक्तीचा सन्मान नाही, तर तो भारतीय लोकशाहीच्या आत्म्याचा सन्मान आहे. तो त्या विचारांचा सन्मान आहे, ज्यांनी भारताला एक प्रगत, समतावादी आणि न्याय्य राष्ट्र बनवण्याचा मार्ग दाखवला. आणि म्हणूनच, हा सन्मान केवळ भूतकाळाचा गौरव नाही, तर तो भविष्याचा मार्गदर्शक आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना 'भारतरत्न' देऊन भारताने आपली कृतज्ञता व्यक्त केली. परंतु खरी कृतज्ञता तेव्हाच सिद्ध होईल, जेव्हा आपण त्यांच्या विचारांना आपल्या जीवनाचा भाग बनवू. तेव्हाच हा सन्मान खऱ्या अर्थाने पूर्णत्वाला जाईल. ■■

आर्य नागार्जुन संग्रहलयाचे संस्थापक दिलीप वानखेडे

नागपूर महानगर हे बौद्ध इतिहास व संस्कृतीचे माहेरघर, अनेक अलंकृत नावाने नावाजलेले शहर. भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या अनुयायानी बहरलेले नागवंशीय लढवय्ये समाजास बौद्ध धम्माची दिक्षा देवून गुलामगिरीच्या बेड्या तोडल्या, त्याच शहराच्या शेजारी लष्करी तळ असलेले व जगाला वेड लावणाऱ्या चहाचे उगमस्थान आणि देशाला काळा हिरे देणारे शहर म्हणजे कामठी. याच गावी अत्यंत गरीब मात्र ध्येय निष्ठ सामाजिक कार्यकर्ता आयु दिलीप लक्ष्मणराव व आई अनुसयाबाई वानखेडे यांच्या पडवीत जन्म घेवून कामठी शहराचे संपूर्ण जगात नावलौकिक करणारा भूमीपुत्र. लहानपणा पासून बुद्ध धम्माची व बोधिसत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या क्रांतीमय जीवनाची शिकवण मिळल्याने त्यांनी आपल्या संसाराची व आयुष्याची तमा न बाळगता बौद्ध धम्मा करिता आपले संपूर्ण आयुष्य तथागत भगवान बुद्ध व विश्वरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चरणी विलीन केले. दिवंगत दिलीप वानखेडे यांनी साल 1979 पासून बुद्ध धम्माची कास धरुन प्रचारक म्हणून काम करण्यास सुरवात केली, योग्य वयात नोकरी करुन मिळणारा संपूर्ण पगार धम्मकार्यासाठी लावला. लहानपणापासूनच गौतम बुद्धांची पुस्तके, चित्रे व मूर्ती तसेच भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पुस्तके व दुर्मिळ छायाचित्रे गोळा करून संकलन करण्याचा छंद त्यांनी जोपासला. एका मूर्तीपासुन सुरु केलेल्या प्रवासाचे रूपांतर संग्रहालयात कधी झाले कळलेच नाही. असे हे छंद प्रेमी संग्राहक दिलीप वानखेडे यांनी बुद्ध धम्माची शिकवण व डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांना आदर्श ठेवत आपल्या छंदालाच धम्मकार्य समजून जणसामान्यकरिता गावोगावी जाऊन स्वखर्चाने प्रदर्शन लावण्यास सुरवात केली, पुढे या कार्याची दखल घेत 2000 साली पुण्याचे तत्कालीन आयुक्त मा. रत्नाकर गायकवाड यांनी पुणे महानगरपालिकाद्वारा नव्याने बांधण्यात आलेल्या भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन येथे पुण्याच्या लौकिकात भर घालणारे आर्य नागार्जुन संग्रहलयास कायमस्वरुपी जागा उपलब्ध करून दिली. या संग्रहलयाच्या रूपात जनसामान्यांन पर्यंत प्रदर्शना मार्फत बुद्ध धम्म व डॉ. बाबासाहेबांचे विचार पोहोचवण्याचे त्यांचे स्वप्न पूर्ण होताना दिसले. पुढे समरसता मंच व भारतीय विचार मंच यांच्या विद्यमाने संपूर्ण महाराष्ट्रभर प्रदर्शने लावून प्रचार व प्रसार करण्यास सुरवात केली. संग्रहित वस्तुंना जमा करताना संग्राहक दिलीप वानखेडे यांना अनेक मनोधैर्य खचविणाऱ्या अडचणींना सामोरे जावे लागले. त्यात आर्थिक अडचण असेल, सामाजिक जबाबदारी पार पाडताना लोकांकडून होणारा विरोध असेल किंवा कौटुंबिक जबाबदारी असेल, या सर्व गोष्टींना निःस्वार्थी व निडर वृत्तीने मात करत आज वर्तमान काळात संग्राहक दिलीप वानखेडेद्वारा नागार्जुन संग्रहालय हे पुणे व नागपूर शहरामध्ये अभिमानाने डौलत आहे. या संपूर्ण प्रवासात त्यांच्या पत्नी श्रीमती कल्पना वानखेडे यांनी मोलाची साथ दिली. आपले पती करत असलेल्या सामाजिक कार्यात हातभार लावण्याकरिता त्यांनी लग्नानंतर पुढे एमएड ची पदवी घेत शिक्षण क्षेत्रात नोकरी करत शैक्षणिक व कौटुंबिक जबाबदारी पार पाडली. आज संग्रहालयात गौतम बुद्धांच्या विविध धातू व दगडातील 1 इंचापासून ते 8 फूट पर्यंत 1200 मूर्ती संग्रहीत आहेत. तसेच भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे खरे 600 छायाचित्रे, त्यांच्या वापरातील वस्तू तसेच लिम्का बुक ऑफ रेकॉर्डद्वारे राष्ट्रीय पातळीवर दाखल घेत भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची भारतीय चलनातील एक रुपयाची 17,000 नाणी संग्रहित केल्याबद्दल संग्राहक दिलीप वानखेडे यांना गौरविण्यात आले आहे. महार रेजिमेंटचा क्रांतिकारी इतिहास दर्शविणारे पोस्टर्स व वस्तू संग्रहित आहेत. बुद्धधम्माशी निगडित हजारो टपाल तिकिटे. जुन्या काळातील दुर्मिळ वस्तू, शिवकालीन वस्तू असा हा अमूल्य साठा. संग्राहक दिलीप वानखेडेद्वारा संग्रहित केला गेला आहे. आज नागार्जुन संग्रहालय हे जागतिक स्तरावर गौतम बुद्धांच्या मूर्तींचे वैयक्तिक दोन नंबरचे संग्रहालय म्हणून ओळखले जाते. संग्रहालय नेहमीच समाजास सांस्कृतिक, सामाजिक आणि शैक्षणिक गोष्टींना बळ देण्याच्या उद्दिष्टाने कार्य करत आले आहे. बुद्ध धम्माचा प्रचार व प्रसार या उद्दिष्टाने आपले धम्मकार्य करत असताना संग्राहक दिलीप वानखेडे यांनी कोरोना महामारीत 1 एप्रिल 2024 रोजी आपला अखेरचा श्वास घेतला. त्यांच्या जाण्याने समाजात व त्यांच्या कुटुंबात कधी न भरून निघणारी हानी झाली आहे. पुढे हा अमूल्य असा संग्रहित वारसा खंबीरपणे पुढे नेण्याचे कार्य त्यांच्या पत्नी श्रीमती कल्पना दिलीप वानखेडे यांनी सुरू ठेवला आहे. सध्या संग्रहालय संग्राहक दिलीप वानखेडे स्थापित बौद्ध इतिहास आणि संस्कृती संशोधन संस्थेमार्फत संस्थेचे अध्यक्ष आदरणीय भन्ते नाग दीपांकर महाथेरो यांच्या मार्गदर्शनाने कार्य करीत आहे. संग्रहालयाचे उपसंग्राहक प्रमोद कुंभारे व पदाधिकारी प्रमोद टेंभुर्णी, शुद्धोधन पाटील, अशोक थुल, अनिल बेंदले, योगेश बागडे, जया ताई पिल्लेवान, कुलदीप वानखेडे, हे संग्रहालयास पाठबळ देण्याचे कार्य करीत आहेत. सध्या संग्रहालय पुणे येथील भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन, मालधक्का, पुणे व नागपूर येथील कामठी या शहरात कुंभारे कॉलनी, ड्रॅगन पॅलेस जवळ, जनसामान्यांकरिता अवलोकनार्थ विनामूल्य खुले आहे. आज संस्था दिलीप वानखेडे फाउंडेशनची निर्मिती करून सांस्कृतिक, सामाजिक आणि शैक्षणिक क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण कार्य करण्याच्या उद्दिष्टाने कार्यरत आहे. भविष्यात हा अमूल्य असा संग्रहित साठा जनसामान्यांना पाहण्यांना पाहता यावा. या करिता भव्य संग्रहालय उभे करण्याचे संस्थेचे ध्येय आहे. हे ध्येय विचारात घेत 2018 साली आदरणीय उपासिका जयाताई पिल्लेवान यांनी संग्रहालयास कामठी येथील घोरपड या गावी जागा दान केली.संग्राहक दिलीप वानखेडे यांचे स्वप्नपूर्ती संग्रहालय उभे करण्याकरिता समाजामार्फत मिळणाऱ्या सहकार्याबद्दल नागार्जुन संग्रहालय मनापासून आभार मानते व भविष्यात होणाऱ्या सहकार्याचे स्वागत करते. अमूल्य असा हा संग्रहित वारसा, महत्वपूर्ण अशी सामाजिक जबाबदारी व बुद्ध धम्माचा प्रचार व प्रसार या उद्दिष्टाने आपली वाटचाल पुढे करत राहील संग्रहालाय याची ग्वाही देते. ■■

– कल्पना दिलीप वानखेडे
अध्यक्ष - दिलीप वानखेडे फाउंडेशन
उपाध्यक्ष - बौद्ध इतिहास आणि संस्कृती संशोधन संस्था

अमृत महोत्सव वर्ष, आदिवासी समाज, समस्या आणि घुसखोरी

आदिवासी समाजाला निसर्गाचे फार आकर्षण आहे. पृथ्वीच्या निर्मितीनंतर पृथ्वीच्या पाठीवर घोर अरण्यात, पाण्याचा जवळ डेल्टा करून राहणारी प्रथम जमात म्हणजे आदिवासी. आदिवासी समाज समूह घनदाट अभयारण्यात अनादीकाळापासून वास्तवाने राहतो. वृक्षवल्ली, अभयारण्यात, पशुपक्षीच्या सानिध्यात, डोंगर पर्वतांच्या रांगात मंडल जिल्हात 'कर जिया' हे गाव आहे. मध्यप्रदेशात मंडला फोर्ट हे फार महत्वाचे स्थान आहे. करजिया हे गाव सातपुडा पर्वतांच्या रागांमध्ये नर्मदा नदीचे उगमस्थान अमरकंटक पासून अगदी जवळ आहे. नैसर्गिक सौदर्याने नटलेली वनराई पाहून मनाला आनंद वाटतो. चहुकडे घनदाट वनराई असून अत्यंत शांत असे हे ठिकाण. इथे अरण्यात रात्री वाघाच्या डरकाळीने असो की हरणाच्या कळपाने कदाचित शांतता भंग पावत असल्याचा भास रात्रीचा अंधारात अनुभवता येतो. या ठिकाणी आजूबाजूला अभयारण्यात, दाट जंगलात आदिवासी गोंड जमातीचे समूह वस्ती करून राहतात. त्यांचे जीवन निसर्गाशी एकरूप झाल्याचा अनुभव पाहतांना सहज लक्षात येतो. आदिवासी गावात गोंड जमातीचे लोकसमूह टोळ्या टोळ्यांनी वास्तव्याने अनादि काळापासून राहतांना दिसतात. आदिवासी गाव म्हणजे आदर्श आश्रम म्हणावे लागले. या परिसरात रंगीबेरंगी फुलझाडे तथा फळझाडे आहेत. आदिवासी जीवन अगदी निसर्गाला पूरक असून वनराई, फल, फुले तथा उंच उंच वृक्ष मनाला मोहित करतात. त्यात आदिवासी समाजाची युगानुयुगे अभयारण्यात वास्तवाने अरसणारी आदिवासी गोंड, परधान इ. जमातीची वसाहत प्रकृतीपूजक म्हणजे अनमोल निसर्ग सौदर्य होय. आदिवासी समाजसमूहांचे जीवन संघर्ष हाच सौंदर्यशास्त्राचा मूळ पाया आहे. त्यांच्या चालीरिती, किर्रर जंगलातील स्वातंत्र्य, पशू-पक्ष्यांची तथा जंगल, जमीन, वनराईच्या सगासाथी (उदा. पशु, पक्षी, इत्यादी) हत्या न करता बहुतांश आदिवासी समाजामध्ये 'टोटम' म्हणून वापर करून दैवंतासारखे मोठ्या आत्मविश्वासाने येणाऱ्या भावी पिढीला याविषयी आचरण करण्याची अलिखित रितीरिवाज आधुनिक संगणक युगात कायम आहे ही वास्तव बाजू जीवन जगण्याची उर्मी, उत्साह, त्यांच्या जीवनात आनंद आणि समाधानाची फार मोठी बाब आहे. आदिवासींचे मंदीरे नाहीत. आदिवासी निसर्गात रमणारा, तथा निसर्गाला गुरू मानणारा अनादीकाळापासून पृथ्वीवर वावरणारा निःस्वार्थी, निडर, स्वाभिमानी अतिप्राचीन समाजसमूह आहे. आदिवासी समाज पुरातन (पौराणिक) काळापासून जंगलात, अभयारण्यात, घनदाट माडरानात स्वछंदाने, मनात भिती न बाळगता निसर्गासोबत जीवन जगणारा भारत देशात नव्हे तर सम्पूर्ण विश्वात जन्माला येणारा पहिला मानवी जीव आहे. आदिवासी पहिला मानव आहे. आदिवासी समाज समूह जंगलात, घनदाट अरण्यात, डोंगरदऱ्या खोऱ्यात, पाण्याच्याजवळ डेल्टा करून राहणारा अतिप्राचीन आदिमानव समूह पौराणिक (पुरातन) काळापासून व्हाया मध्ययुग ते आधुनिक विज्ञान युगातही (संगणक काळात) पृथ्वीवर आपला बोलाभाषासह, संस्कृती, रितीरिवाज (वेगळी जीवन शैली) इतिहास, जीवन संघर्ष अविरतपणे, अखंडपणे नैसर्गिक जीवन जगतांना दिसतो. आदिवासी निसर्गपूजक, प्रकृतीपूजक समाज आहे. तो स्वाभिमानी, साधाभोळा, प्रामाणिक तथा देशप्रेमी, देशभक्त आहे. या देशाचा नव्हे तर धरतीचा मूळनिवासी, मूळधनी, मूळमालक आहे. आदिवासी जल, जंगल, जमीनचा संरक्षक असून भूमीवर मनापासून प्रेम करणारा भूमिपुत्र पहिला आदिमानव हा आदिवासी आहे हे उपलब्ध अतिप्राचीन इतिहासावरून, धर्मग्रंथावरून सिद्ध होते. आदिवासी ही राज्यकर्ती जमात आहे. टोळ्याटोळ्यांनी वास्तव करणारी जमात पुरातनकाळी सुद्धा निसर्गाशी एकरूप होऊन निसर्गाला सगासाथी, सगासोयरा समजून निसर्ग हा गुरूस्थानी होता व भविष्यातही राहील ही धारण त्यांचा रक्ताच्या थेंबाथेंबात भिनलेली आहे. पुरातन काळात त्यांना 'राक्षस' म्हणून हिनविले गेले. अक्राळविक्राळ दाखविले गेले. आदिवासी संस्कृती जवळपास 7500 वर्षे पुरानी असून त्यांच्या स्वतंत्र्य आदिम बोलीभाषा आहेत. त्या मोठ्या प्रमाणात आदिवासी बहुल भागात बोलल्या जातात. परंतु त्या बोलीभाषा वर्तमानात लुप्त होण्याच्या मार्गावर आहेत. भाषातज्ञांनी याकडे लक्ष पुरविले नाही ही अक्षम्य चुक आहे. प्रादेशिक तथा या देशात राहणाऱ्या मुळनिवासी आदिवासी समाजसमूहांच्या भाषा त्यांना परकीय वाटतात आणि विदेशी भाषा प्रिय वाटतात असे का? विदेशी भाषांचा आदर असावा पण मूळ आदिम भाषेविषयी दुरावा कां? पुरातन कालीन गोंडी, हलबी, कोलामी, भिल्ली, कातकरी, परधानी, गढमंडलाची भाषा, देवगरची भाषा, खेरलागढची भाषा, चांदागढची भाषा (राजघराण्याची भाषा - शासन-प्रशासनाची भाषा) अशा मूळ आदिम भाषा या सौंदर्यशास्त्राच्या मूळ बोलीभाषा संपण्याच्या वाटेवर आहेत ही आपल्या भारतीय आदिवासी भाषेची फार मोठी हानी आहे. याऊलट सरकारचे धोरण आहे की, भाषा जिवंत ठेवायच्या असतील तर त्यांना मातृभाषेतून शिक्षण दिले पाहिजे असा विरोधाभास कां? आदिम बोलीभाषेचा संहार कां? दुसरीकडे म्हणतो आदिवासी या देशाचा मूळधनी, मूळमालक, मूळनिवासी आहे. मग त्यांनी कोणत्या मूळभाषेचा आधार घेऊन मातृभाषेतून शिकू नये कां? बोलीभाषासह आदिम संस्कृती संपविण्याचा राजकीय खेळ (डाव) तर नाही नां? असे असंख्य प्रश्न आदिम मनाला / आदिवासी समाजाला अस्वस्थ, संभ्रम निर्माण करणारे आहेत. भारत सरकारने याबाबत लक्ष पुरवून आदिवासी समाज, भाषा, संस्कृती, इतिहास, राजवंश - घराणे, वन्य जमाती, मागासलेले हिंदू (Backword Hindus), धरतीचे पापी लेकरे यांच्याविषयी मानवी / मानवतेचा विचार करून अखंड आदिम - आदिवासी भारताला एक राष्ट्र, एक भारत, श्रेष्ठ भारत बनविण्यासाठी ठोस निर्णय घेऊन अंमलबजावणी करण्याची नितांत आवश्यकता आहे. ■■

आदिवासी अस्तित्व

प्रा. डॉ. वामन शेळमाके
मो. 9420973248

अंधश्रद्धेच्या नावाखाली स्त्री-शोषण आणि मानसिक गुलामगिरी

मानसिक आरोग्याच्या दृष्टीकोनातून आपण या विषयाकडे बघणार आहोत. मानसिक आरोग्य हा केवळ 'मानसिक आजार' किंवा 'डिप्रेशन' एवढ्यापुरता मर्यादित नसतो. तो आपल्या विचारप्रक्रिया, भावना, विश्वास आणि सामाजिक संबंध यांच्याशी निगडित असतो. जेव्हा श्रद्धेच्या नावाखाली मनुष्य आपल्या स्वतःच्या विवेकबुद्धीचा, चिकित्सक दृष्टिकोनाचा आणि आत्मसन्मानाचा त्याग करतो, तेव्हा ते मानसिक आरोग्यावर गंभीर आघात करते. 'बुवा तेथे बाया' या विषयातील वास्तविक प्रकरणे समाजात अनेक घडली आहेत. (विद्यानंद महाराज, शुकादास बाबा, गुलाबबाबा, सुंदरदास महाराज, कृपाळू महाराज इत्यादी उदाहरणे आहेत) प्रा. शाम मानव यांनी 1982 पासून असे अनेक बुआ बाबा यांचा भांडफोड केला आहे. डॉ. नरेंद्र दाभोलकरांनी 1989 नंतर या विषयावर समाजात जागृतीचे काम केले आहे. या दोघांचेही कार्य मानसिक आरोग्याच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाचे आहेत. ही प्रकरणे केवळ 'धर्म' किंवा 'शोषण' एवढीच नाहीत, तर मनोवैज्ञानिक हेराफेरी, भावनिक शोषण आणि दीर्घकालीन ट्रॉमा यांचे उत्तम उदाहरण आहेत.

1. अंधश्रद्धा ही मानसिक आरोग्याची समस्या का? :- श्रद्धा आणि अंधश्रद्धा यांत फरक करणे कठीण होते. कारण चार मुख्य घटक काम करतात व्यक्तीला सर्वश्रेष्ठ मानणे त्याचे शब्दप्रामाण्य स्वीकारणे शंका न घेणे चिकित्सा न करणे हीच प्रक्रिया कॉगनिटीव्ह दिसून (संज्ञानात्मक असंगती) निर्माण करते. व्यक्ती जेव्हा स्वतःच्या अनुभवाशी विसंगत असलेल्या गोष्टींवर विश्वास ठेवते, तेव्हा त्याचे मन तणावग्रस्त होते. पण बाबा-बुवा यांच्याकडे जाणारे लोक हा तणाव दूर करण्यासाठी तिथे जातात. परिणामी, ते स्वतःच्या विवेकाला 'बंद' करतात. ही प्रक्रिया दीर्घकाळ चालली तर क्रिटिकल थिंकिंग ची क्षमता नष्ट होते, ज्यामुळे व्यक्तीची स्वायत्तता (ऑटोनॉमी) हरवते- मानसिक आरोग्याचे मूलभूत सूत्र यात आहे.

2. लैंगिक दडपशाही आणि मानसिक असंतुलन :-
भारतीय समाजात स्त्रियांवर लादलेली 'चारित्र्य' आणि 'अनाघ्रात' (विरजिनिटी) ही संकल्पना मानसिक आरोग्यासाठी घातक आहे. समाजात पुरुषांना लैंगिक स्वातंत्र्य दिले जाते, स्त्रियांना मात्र पूर्ण दडपण. स्त्रियांना सेक्सबद्दल 'रुची वाटू नये', 'फक्त प्रेम हवे' असे संस्कार दिले जातात. यामुळे स्त्रियांमध्ये सेक्सशुअल रिप्रेशन (लैंगिक दडपशाही) निर्माण होते. दडपलेली इच्छा भजन-कीर्तन, देव-धर्म किंवा बाबांकडे आकर्षित होते. हे फ्राईडच्या सिद्धांताशी जुळते - दडपलेल्या लिबिडोचे रूपांतर धार्मिक अनुभवात होते. बाबा यांचे 'कृष्ण-अवतार' किंवा 'गोपी-राधा' हे नरेटिव्ह स्त्रियांच्या मनातील Guilt कॉम्प्लेक्स (अपराधीपणाची भावना) पूर्णपणे काढून टाकतात. मी कृष्ण आहे तू राधा आहेस.'तू माझी गेल्या जन्माची राधा आहेस, यात पाप नाही' - हा वाक्यप्रयोग गॅसलिंगटींग आणि इमोशनल मॅनीपूलेशनचा उत्कृष्ट नमुना आहे. स्त्रीला तिची स्वतःची इच्छा 'दैवी' ठरवून तिचा आत्मसन्मान काढून घेतला जातो.

बुवा तेथे बाया

3. बाबा-बुवा म्हणजे 'मानसिक शोषक' (सायकोलॉजिकल प्रेडटर्स) : ऑथॉरिटी Bias : बाबा 'दैवी शक्ती' किंवा 'स्वर्गात जाऊन आलो' म्हणतो, त्यामुळे त्याचे शब्द प्रमाण बनतात. लव्ह **बॉम्बिंग :** प्रेम, माया, संरक्षण यांचे प्रदर्शन करून भावनिक बंधन तयार करणे. **डिपेंडेन्सी क्रियेशन :** स्त्रीला 'तुझ्या कुटुंबाला मोक्ष' किंवा 'दहाव्या मार्गातून मुक्ती' ची आश्वासने देऊन तिला पूर्णपणे अवलंबून बनवणे. हे सर्व ट्रॉमा बॉण्डिंग (ट्रॉमा बंधन) निर्माण करतात. पीडित स्त्री बाबाकडे वारंवार जाते. कारण तिला तिथे 'परमानंद' मिळतो (जो वास्तवात रिप्रेस्ड सेक्श्युअल नीड चे समाधान आहे). पण जेव्हा भांडाफोड होते, तेव्हा तिच्या मनात कॉगनिटीव्ह डीसूनन्स + शेम + बेट्रायल ट्रॉमा एकत्र येऊन गंभीर डिप्रेशन, अँगझायटी, PTSD किंवा दिसोसिएटिव्ह डिसोर्डर निर्माण होऊ शकतात.

4. समाज आणि कुटुंबावर होणारा मानसिक परिणाम :- पीडित स्त्रीचे संपूर्ण कुटुंब बाबाच्या 'शब्दप्रामाण्य' खाली येते - हे फोलिएश प्लेजर्स (शेअर्ड डीलूशनल डिसोर्डर) सारखे वागते. नवरा किंवा कुटुंबीयांना 'माझी बायको फार धार्मिक आहे' याचा अभिमान वाटतो, पण वास्तवात ती भावनिकदृष्ट्या शोषित असते. मुलींच्या बाबतीत तर 'पहिल्या रात्री बाबाकडे पाठवणे' सारखे प्रकार इंटर्जेनेरेशनल ट्रॉमा निर्माण करतात.

5. उपाय : मानसिक आरोग्याची दृष्टी :- मानसिक आरोग्य दृष्टिकोनातून या समस्येवर उपाय खालीलप्रमाणे असू शकतात लैंगिक शिक्षण (सेक्स एजुकेशन) : शाळा-कॉलेजमध्ये वैज्ञानिक, संवेदनशील लैंगिक शिक्षण देणे. दडपशाही कमी झाली की बाबांकडे 'पर्याय' शोधण्याची गरज राहणार नाही. क्रिटिकल थिंकिंग आणि सायंटिफिक टेम्पर : मुलां-मुलींमध्ये शंका घेण्याची, चिकित्सा करण्याची सवय लावणे. **मानसिक आरोग्य जागरूकता :** श्रद्धा ठेवणे ठीक आहे, पण ती 'डोळस' असावी - अनुभवानुसार बदलता येण्यासारखी. **थेरपी आणि काउनसेलिंग :** पीडित स्त्रियांसाठी उपलब्ध करणे. गील्ट कॉम्प्लेक्स काढण्यासाठी बाबा नव्हे, तर मनोविकारतज्ञ, मानसोपचारतज्ञ, मानसोपचार, सामाजिक कार्यकर्ते, मानसशात्रज्ञ, मानसिक तज्ञ हवे. **सामाजिक बदल :** पुरुषसत्ताक चारित्र्य-संकेत समान असावेत. स्त्री-पुरुष दोघांनाही समान नैतिकता आणि स्वातंत्र्य. शेवटी, 'बुवा तेथे बाया' ही केवळ बाबांची समस्या नाही, तर समाजाने स्त्रियांच्या मनावर लादलेल्या दडपशाहीची समस्या आहे. जेव्हा एखादी स्त्री आपल्या नैसर्गिक इच्छांना 'पाप' समजते आणि ती पूर्ण करण्यासाठी 'देवाचा अवतार' शोधते, तेव्हा तिचे मानसिक आरोग्य आधीच धोक्यात असते. खरा उपाय म्हणजे - विवेक जागृत ठेवणे, शरीर आणि मन दोन्हींची मुक्तता स्वीकारणे आणि अंधश्रद्धेला 'डोळस' विवेकाने सामोरे जाणे. श्रद्धा ठेवायची असेल तर स्वतःवर ठेवा. कारण ज्या बाबाकडे तुम्ही 'मोक्ष' शोधायला जाता, तो स्वतःच तुमच्या मनाला आणि शरीराला गुलाम करतो आहे. कुणाचेही गुलाम होऊ नका. मानसिक आरोग्य हा तुमचा अधिकार आहे - तो कोणत्याही बुवा, बाबा, मांत्रिक तांत्रिक, ज्योतिष्याला विकू नका. बुद्धिप्रमान्यवादी व्हा, माणूस बना. ■■

मन:स्वास्थ्याचा प्रवास

प्रवीण गांगुर्डे
मो. 9890631933

“ जी सौंदर्याला सजीव बनविते ती भीषणतेला निर्जीव बनविते तीच खरी कला होय... ”

महाराष्ट्रात अशोक खरात भोंदू बाबांचे प्रकरण फार जगात आहे. महिला आयोगाच्या अध्यक्ष रुपाली चाकणकर हे हिमनगाचे टोक आहे. भोंदू बाबांच्या दरबारात जाणारे नऊरत्न मंत्री यांची देखील पोल खोल झाली पाहिजे.

महाराष्ट्रात कायदा करूनही जादूटोणा आणि ज्योतिषांचे थैमान

लैंगिक शोषण, फसवणूक आणि अंधश्रद्धेला खतपाणी घालणाऱ्या कलंकित बुवा-बाबांची संख्या महाराष्ट्रात तशीच भारतात ही मोठी आहे, अखिल भारतीय आखाडा परिषदेने राम रहीम, आसाराम बापू, नारायण साई, रामपाल, निर्मल बाबा उर्फ निर्मलजीत सिंह, राधे माँ, सच्चिदानंद गिरी उर्फ सचिन दत्ता, स्वामी असीमानंद, ओम बाबा उर्फ विवेकानंद झा, इच्छाधारी भीमानंद उर्फ शिवमूर्ती द्विवेदी, ओम नमः शिवाय बाबा, आचार्य कुशमुनी, बृहस्पती गिरी आणि मखलान सिंह अशा 14 भोंदू बाबांची नावे जाहीर केली आहेत. महाराष्ट्रात नाशिकमधील अशोक खरात उर्फ कॅप्टनसारख्या भोंदू बाबांवर बलात्काराचे आरोप (युट्यूब व्हिडिओ व फसवणुकीचे गुन्हे दाखल आहेत. राहतात. अंधश्रद्धेचा आधार घेऊन लोकांची आर्थिक आणि शारीरिक फसवणूक होत आहे. अंधश्रद्धेतून होणाऱ्या हत्या आणि महिलांचे शोषण यामुळे ही प्रवृत्ती समाजात अजूनही जिवंत आहे. खरात यांच्यासारखे लोक राजकारण्यांच्या आश्रयाने किंवा समाजात अंधश्रद्धा असल्यामुळे टिकून आहेत. स्वयंघोषित पीठाधीश्वर भोंदू बाबा याच गुन्ह्यात जामिनावर बाहेर येऊन मंदिराचे उद्घाटन करणार आहे. त्याच्या पत्रिकेत नावे असल्याने महिलांच्या शारीरिक आणि आर्थिक शोषणाचे गुन्हे दाखल असलेल्या भोंदू बाबाच्या सोहळ्यात मुख्यमंत्री, उपमुख्यमंत्री उपस्थित राहणार काय जादू टोना विरोधी कायदे करणारे मंत्रीच अशा ज्योतिष बाबाच्या नादी लागल्यामुळे पुरोगामी महाराष्ट्राला असल्या बाबामुळे काळीमा फासला जात आहे.

नको नको रे ज्योतिषा । माझ्या दारी नको येऊ ।
माझे दैव मला कळे । माझा हात नको पाहू ॥1
म्हणे नशिबाचे नऊ ग्रह. । तळहाताच्या रेघोट्या ।
बापा नको मारू थापा । अशा उगा खऱ्या खोट्या ॥2

निरक्षर पण अद्भुत प्रतिभा, मर्मभेदी दृष्टी आणि विलक्षण समाजभान असलेल्या थोर कवयित्री बहिणाबाई चौधरी यांनी आपल्या कवितेच्या माध्यमातून ज्योतिषाच्या नादी लागून स्वतःचे चरित्र आणि आयुष्य बरबाद करणाऱ्या उच्च शिक्षित मंत्री, संत्री आणि त्यांच्या बायकाचे थोबाड फोडले आहे. पुरोगामी महाराष्ट्रात सत्संगाला जाणाऱ्या बायकाची मोठी संख्या आहे. सत्संगाला जाणाऱ्या बायकांच्या डोळ्यात अंजन घालणारी कविवर्य भूषण काळे यांची ''बाबानी नसविल्या बाया अन् पोरी'' ही कविता उभ्या महाराष्ट्राचे डोळे उघडणारी आहे.

गावात सत्संग सुरू झाला । ढोंगी बाबा गाऊ लागला अभंग ।
सत्संगात जेवणाच्या पंगती उठू लागल्या । संसारात रमलेल्या बाया सत्संगाला जाऊ लागल्या ।
दिवस असो की रात्र सत्संगाला जायचेच जायचे ।
संसाराच्या कट कटीतून थोडे तरी मुक्त व्हायचे ।
सत्संगाच्या बाबाची बायावर जादू होऊ लागली ।
नवरा अन् पोराबाळावरची तिची माया आटू लागली ।
बाबा म्हणेल तीच पूर्व दिशा देव धर्माची चढली नशा ।
बाबाचे दृष्यकृत्य दिसेनासे झाले, बायांचे सत्व तेव्हाच भ्रष्ट झाले ।
एक एक करत बाबाने नासवल्या सर्व बाया अन् पोरी ।
लक्षात आले सावित्रीच्या पण नवऱ्याला सांगायची झाली चोरी । बाबांची जादू अशी की नवरा सुद्धा संशय घेईना ।
स्वतःच्या लेकरांला बाबाच्या खोलीत जाताना तिला आता पाहवेना ।
कुणाला सांगावे काय करावं दलदलीतून या बाहेर कसे पडावे ।
एवढी हिंमत झालीच नाही तिच्या डोळ्या देखत राख रांगोळी झाली संसाराची ।
कुणी मुलबाळ होण्यासाठी तर कुणी नवऱ्याची दारू सोडण्यासाठी बाबा पुढे लोटांगण घातले ।
बायांच्या आज्ञानाचा फायदा घेऊन बाबाने त्यांचे सत्वच लुटले ।
म्हणून म्हणतो बायाहो भ्रष्ट साधू संताच्या माग लागू नका द्य कर्म हाच देव अन् माणुसकी हाच धर्म आयुष्यभर हे विसरू नका ।

आनंद म्हस्के
मो. 8652325032

भारतीय संस्कृतीत देव हा प्रकाशाचे, आनंदाचे आणि ज्ञानाचे प्रतीक मानला जाते. परंतु देवभोळ्या महिलामध्ये याचा अभाव आहे. एकवेळ अडाणी महिलांच्या बाबतीत शिक्षणाचा अभाव म्हणता येईल. पण उच्च शिक्षित उच्च पदावर असलेली महिला जेव्हा बुवा बाबाच्या नादी लागतात, तेव्हा त्यांच्या बुद्धीची कीव येते.

छत्रपती शाहू महाराजांच्या कोल्हापूर संस्थानमध्ये एक ज्योतिषाचा बराच बोलबाला होता. ही बातमी शाहू महाराजांच्या कानावर आली होती. शाहू महाराज कधीतरी त्यांचे ज्योतिष पाहण्यासाठी मला निमंत्रण देतील या आशेने राजवाड्यासमोरून जात असे. तो राजवाड्यासमोरून जात असताना कोणीतरी बोलले ज्योतिषावाला जात आहे. हे शब्द कानी पडताच शाहू महाराजांनी आदेश दिला जावा आणि त्या ज्योतिषावाल्यास पकडून आणा. त्याला राजदरबारमध्ये हजर करताच त्याला वाटले मी महाराजाचे भविष्य सांगून मोठी धन संपती मिळवणे. पण शाहू महाराजांनी त्याला पहिला प्रश्न केला. तू सर्वांचे भविष्य सांगतोस तुझे आजच आणि आताचे भविष्य काय आहे तुला माहीत आहे? तो काहीच बोलला नाही. तेव्हा शाहू महाराज म्हणाले ज्याला स्वतःचे भविष्य माहित नाही. तो दुसऱ्यांचे काय भविष्य सांगणार? तुला तुझे आताचे भविष्य काय आहे. हे माहित नसले तर मी सांगतो. तुला आता जेल होणार आहे. असे म्हणून महाराजांनी आदेश दिला की याला अटक करून जेलमध्ये टाका. आपल्या कर्म आणि कर्तृत्वावर विश्वास असणारी माणसांचे ज्योतिष्य शास्त्र मानत नाहीत. की ज्योतिषाला आपला हात दाखवित नाहीत. प्रबोधनकार ठाकरे यांनी 'देवळांचा धर्म आणि धर्माची देवळं' या पुस्तकातून धार्मिक अंधश्रद्धेवर आणि भिक्षुकशाहीवर कठोर टीका केली होती. परंतु जादूटोणा विरोधी कायदा करणारेच भोंदू बाबाच्या नादी लागलेले दिसतात. स्वतःच भाकड आणि भोंदू असल्या राजकीय नेत्यांना भोंदूगिरीचा आसरा घ्यावा लागत आहे. हे पुरोगामी महाराष्ट्राचे दुर्दैव आहे. ■ ■

सहरा और समंदर

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

वाईट प्रवृत्तींच्या व्यक्तींनी जर एखादे वाईट कृत्य केले तरी त्यांना त्याचे वाईट वाटत नाही. याऊलट चांगल्या प्रवृत्तीच्या व्यक्तींवर साधा आरोप जरी केला तरी ते पार कोलमडून जातात. वाईट किंवा चांगली विचारसरणी ही संस्कारावर अवलंबून असते. म्हणूनच या दुनियेत विविध प्रवृत्तीचे लोक आहेत. ऊदाहरणार्थ काही जिव्हाळ्याची मंडळी ही 'वाट' बघतात, तर काही धडपडी माणसे त्यांच्या ध्येयपुर्तीसाठी 'वाट' शोधत असतात, काही मार्गदर्शक मंडळी 'वाट' दाखवतात आणि वाईट विचाराच्या व्यक्ती या एखाद्याची 'वाट' लावण्यात धन्यता मानतात. त्यामुळेच कोणत्या 'वाटेने' जावे किंवा जाण्याचे टाळावे हा निर्णय घेणे आवश्यक असते. बरेचदा उच्चविद्याविभूषीत असणाऱ्या व्यक्तींचा जेव्हा एखाद्या घृणास्पद कृत्यात सहभाग असल्याचे दिसून येते तेव्हा मनात विचार येतो की, एवढ्या पदव्या मिळवलेली व्यक्ती असे कृत्य कसे काय करू शकतो? पण वस्तुस्थिती ही आहे की, शिक्षणाचा वाईट विचारसरणीचा मुळातच काही संबंध नसतो. जर योग्य संस्कार झाले नाहीत किंवा वाईट व्यक्तींच्या सहवासामुळे तसेच बालपणात काही गोष्टींचा प्रभाव पडला असेल तर तसेच एखादी धारणा किंवा गैरसमज हा देखील अशा कृत्यासाठी कारणीभूत ठरतो. लक्षात ठेवा ! जग हे असेच असते. सर्वकाही आपल्या मनाप्रमाणे घडत नसते. 'रिश्ते जताने लोग, तेरे घर भी आएँगे, फल आए हैं तो पेड़ पे, पत्थर भी आएँगे, जब चल पड़े हों सफ़र को, तो फिर हौसला रखो, सहरा कहीं, तो कहीं समंदर भी आएँगे '' ■ ■

बहुजन सौरभ

संत तोच जाणा जगी

संतांच्या पुनीतस्पर्शाने महाराष्ट्राच्या धरेला वैचारिक अधिष्ठान दिले. फुले-शाहू-आंबेडकरांच्या सामाजिक समतेच्या संगरासाठी देखील महाराष्ट्रात पोषक वातावरण निर्मिती संतांनी अभंग, कीर्तन, भजनांतून केली. पण याच पुरोगामी महाराष्ट्राचे धिंडवडे उडविण्याचे काम अशोक खरात सारख्या भोंदूनी केलेय. त्याला आश्रय देऊन, अभय देऊन ओंजारणाऱ्या-गोंजारणाऱ्या राजकीय नेत्यांकडून समाज परीवर्तनाची काय अपेक्षा ठेवावी..? हा प्रश्न म्हणजे सध्याच्या घडीला समस्त महाराष्ट्रातील जनतेच्या मनातील धगधगत असणारा जनक्षोभ आहे. वासनेचे सोहळे साजरे करुन पवित्र होणारे हल्लीचे 'संत नव्हे तर समाजात वळवळणारे कृमी जंत' आहे. यांची भोंदूगिरी, अध्यात्म, ज्योतिषीपणा, अघोरीपणा हा सगळा प्रकार पुरोगामीपणाचा मुकू टमणी असलेल्या महाराष्ट्राला कलंक आहे. तुकोबारायांच्या अभंगांनी इथल्या भोंदूगिरीवर 'ऐसे कैसे झाले भोंदू' म्हणत ठणकावून प्रश्न विचारला. संन्याशाच लेकरु म्हणून समाजाचा रोष सहन केला. पण जगाच्या कल्याणासाठी ज्ञानराज माऊलींनी 'पसायदान' लिहिले. 'नाचू कीर्तनाचे रंगी, ज्ञानदीप लावू जगी' म्हणत नामदेव महाराजांनी वारकरी संप्रदायाचा विचार पंजाब प्रांतापर्यंत नेला. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांनी भजनांच्या माध्यमातून समाजप्रबोधन केले व ग्रामगीता या ग्रंथातून ग्रामसशक्तीकरणाचा मूलमंत्र दिला. वैराग्यमूर्ती गाडगेबाबांनी आधी गावांत जाऊन स्वच्छता केली. एखाद्याचे काम केले व त्या कामाच्या मोबदल्यात भाकरी मागितली. आत्मसन्मान, स्वाभिमान, श्रमाचे मूल्य, निःस्वार्थी वृत्ती शिकवणारी ही महाराष्ट्राची समृद्ध व संपन्न संतपरंपरा आहे. 'संत' तेच जे सत्याला सत्य म्हणतात. सत्याची बाजू घेतात. अन्यायावर ताशेरे ओढतात. गोर-गरीब-दीनांचा वाली बनतात. ऐहिक सुखांचा त्याग करुन अत्यंत साधे जीवन जगतात. हाच संत असण्याचा आशय तुकोबा, ज्ञानोबा, गोरोबा, चोखोबा, नामदेवराया देतात. पण आता समाजात वळवळ करणारे कृमी जंत राजकीय आश्रयाने मोठे होतात. ए.सी.त बसून बिसलरीच पाणी पिऊन, सुकामेवा खाऊन शिक्षित समाजाला लाखो-करोडोंनी गंडवतात. वाचन, चिंतन, मंथन, समाजपरीवर्तन, प्रबोधन, सामाजिक जाणीवा यांच्यापासून समाजाला कोसो दूर नेऊन शिक्षित समाजाला मातीत घालण्याचे काम करतात. शिक्षित समाज त्याला मूकसंमती देतो. लाखो-करोडोंचा खर्च करतो. अशा सर्व सुखसुविधा उपभोगून समाज अंधश्रद्धेच्या खाईत लोटणाऱ्या कृमी जंताना संत म्हणायचे का..? महाराज म्हणायचे का? हा प्रश्न आहे. परीक्षेचा अभ्यास न करता बेलपत्र मधाने महादेवाच्या पिंडीला अर्पण करण्याचा मंत्र देणाऱ्या उत्तर भारतातील महाराजांचा महाराष्ट्रात इतका उदोउदो केला. तेव्हा संत कुणास म्हणायचे? याचा समाजाला जणू विसरच पडला. आता भोंदू अशोक खरात यांची पाद्यपूजा करताना राज्य महिला आयोगाच्या अध्यक्षा मा. रुपाली चाकणकर चर्चेत आल्या. राजीनामा दिला खरा पण खरातांचा कारनामा दरदिवशी जसा उघडकीस येतोय तेव्हा समाज कुणाला संत म्हणून स्वीकारतोय? या प्रश्नांजवळ मन विचारप्रवण होतय. राजकीय नेते जेव्हा अशा भोंदूगिरी करणाऱ्या खरात सारख्यांच्या दर्शनासाठी गर्दी करतात. तेव्हा या देशातील विज्ञानवादाला मरणकळा येते. राजकीय कृपाछत्राचा विशेष आशिष मिळाल्याशिवाय अशा भोंदूबाबांचे भले फावत नाहीच. हे मात्र उघड सत्य आहे. विज्ञानवादी, विवेकी समाज जर तयार होत नसेल तर खरातसारख्या अनेक कृमी जंतांना बस्तान बसवायला अजून रान मोकळे होईल. म्हणून संतत्वाचे खरे लक्षण समजून संत कुणाला म्हणायचे? यावर समाजातील लोकांनी चिंतन केले पाहिजे. नाहीतर विज्ञाननिष्ठ गाडगेबाबांची आरती करुन, तुकोबारायांना गरुडात बसवून वैकूंठगमनाला पाठवून, ज्या तुकडोजी महाराजांनी 'झाला गर्क कसा व्यसना, उठ रे उठ तरुणा घे धाव' असे म्हणत व्यसनमुक्तीचा संदेश दिला त्या तुकडोजी बाबांशेजारी कोणताही चिलम फुंकणाऱ्या बाबाचा फोटो लावून भव्य महाप्रसाद, घुगरी, काला करणाऱ्या शिक्षित असून अशिक्षित बनलेल्या समाजाने आपल्या वैचारिक दारिद्र्याचे दर्शन करुन दिलेच आहे. याही भयावह परिस्थितीत अंतस्थ जाणीवांच्या प्रांतातून 'संत तोच जाणा जगी, दया, क्षमा, शांती ज्याचे अंगी' हा करुणस्वर उमटतोय. म्हणूनच हा लेखनप्रपंच.... धन्यवाद..! ■ ■

प्रतीक्षा वि. गुरनुले
मो. 8605428847

अडचणीच्यावेळी सांगा, ठाणेदार माझा भाऊ... !

जागतिक महिला दिन मोठ्या उत्साहात पार पडला. याच दिनाचे औचित्य साधून अकोल्याच्या शेजारी फाऊंडेशनच्या वतीने जागतिक महिला दिन व कर्तृत्ववान महिलांचा सत्कार समारंभ मोठ्या उत्साहात पार पडल्याची बातमी वाचण्यात आली.

संघटना यांच्यातर्फे जागतिक महिला दिनानिमित्त महिलांच्या सत्काराचे आयोजन होत आहे. या कार्यक्रमात महिलांचा सन्मान करून त्यांच्याविषयी गौरवोद्गार काढले जात आहेत, ही फार चांगली व सकारात्मक बाब आहे. त्याबद्दल सर्व संस्था आणि संघटनांचे मनःपूर्वक अभिनंदन. पण जो समाज महिलांचा गौरव करतो त्याच समाजातील माणुसकी हरवलेले सैतानी नराधम माणसे जेव्हा महिलांवर अत्याचार व कौटुंबिक हिंसाचार करतात. आपल्या पाशवी क्रौर्यातून महिलांना आत्महत्या करायला भाग पाडतात किंवा त्यांची हत्या करतात तेव्हा या संस्था, संघटना आणि समाज कुठे असतो, ते याकडे दुर्लक्ष का करतात? अशा अत्याचारग्रस्त महिलांच्या संरक्षणासाठी किंवा त्यांना न्याय देण्यासाठी पुढे का येत नाहीत? समाजात महिलांसाठी भयमुक्त वातावरण निर्माण व्हावे यासाठी कार्य करण्यास कोणी पुढाकार का घेत नाही? असे अनेक प्रश्न अनुत्तरित आहेत. अकोल्यातील शेजारी फाऊंडेशनच्या वतीने घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे म्हणून बोलतांना खदान पोलिस स्टेशनचे ठाणेदार मनोज केदारे साहेब यांनी आपल्या भाषणात 'अडचणीच्या वेळी खुशाल सांगा, मी म्हणजे ठाणेदार तुमचा भाऊ आहे' असे जे विधान केले ते वाचून मनाला खूप आनंद झाला. कारण महिला अत्याचाराच्या प्रकरणात पोलिसांची भूमिका फार मोलाची असते. अलिकडील काळात काही सन्माननीय अपवाद वगळता पोलिसच महिलांवर अत्याचार करतात, महिलांची तक्रार नोंदवून घेण्यास टाळाटाळ करून गुन्हेगारांना पाठीशी घालतात. अन्यायग्रस्त महिलांना घंटो पोलिस ठाण्यात बसवून त्यांचे मनोबल खचविण्याचे काम करतात. गुन्ह्याचा तपास तत्परतेने, निरपेक्षपणे, संवेदनशीलतेने न करता तपासात अनेक त्रुटी ठेवतात, भ्रष्टाचारी वृत्तीने वागून गुन्हेगारांना संरक्षण देतात, म्हणूनच गुन्हेगारीचा आणि विशेषतः महिलांवरील अत्याचार व कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटनांचा आलेख वाढता आहे हे सत्य नाकारता येत नाही. पोलिस विभागाचे 'सदरक्षणाय खलनिग्रहणाय' हे ब्रीदवाक्य आहे. याचा अर्थ सज्जनांचे रक्षण करणे आणि दुर्जनांचा किंवा दुष्टांचा नायनाट करणे असा होतो, ज्यायोगे समाजात कायदा व सुव्यवस्था राखली जाते. मात्र अलिकडे समाजाची सुरक्षितता आणि कायदा व सुव्यवस्था धोक्यात आली असून 'बळी तो कानपिळी' किंवा 'जिसकी लाठी उसकी भैस' असा न्याय होत आहे. कारण सत्तेत गुंड, गुन्हेगार, बलात्कारी, भ्रष्टाचारी, व्यभिचारी, अवैध धंदे करणाऱ्या लोकांचे वर्चस्व वाढत आहे, म्हणजेच गुन्हेगारीचे राजकारण झाले आहे, त्यामुळे कायद्यापेक्षा त्यांची मनमानी चालत असून कायदा व सुव्यवस्था राखण्यासाठी निर्माण केलेल्या पोलिस यंत्रणेतील लोक, प्रशासनातील व समाजातील सज्जनशक्ती कमजोर केल्या जात आहे. परिणामी 'सत्तेपुढे शहाणपण' चालत नाही अशी सामाजिक परिस्थिती निर्माण झाली आहे.

अशा या विपरित परिस्थितीत जेव्हा एखादा ठाणेदार किंवा पोलिस विभागातील कोणतीही व्यक्ती जर 'आम्ही तुमचे भाऊ आहोत' असे विधान करून महिलांना दिलासा देण्याचे, त्यांचे मनोधैर्य वाढविण्याचे आणि अन्यायाविरुद्ध आवाज उठवण्यासाठी प्रोत्साहन देण्याचे काम करत असेल तर त्यांचा समाजाला रास्त अभिमान असतोच. त्यामुळे ठाणेदार मनोज केदारे साहेबांचे मनःपूर्वक अभिनंदन. आपल्या देशात अनेक दिवस साजरे होतात. जसे स्वातंत्र्य दिन, राष्ट्रीय युवक दिन, भारतीय लष्कर दिन, प्रजासत्ताक दिन, हुतात्मा दिन, राष्ट्रीय विज्ञान दिन, राष्ट्रीय सागरी दिन, महाराष्ट्र दिन, आंतरराष्ट्रीय कामगार दिन, राष्ट्रीय तंत्रज्ञान दिन, भारत छोडो म्हणजे क्रांती दिन, राष्ट्रीय क्रीडा दिन, शिक्षक दिन, भारतीय वायुसेना दिन, बालदिन, मानवी हक्क दिन इत्यादी पण ते साजरे का केले जातात. याविषयी फारसे कोणी गंभीरतेने विचार करत नाही. म्हणूनच त्या दिनाचे खरे महत्त्व समाजात रुजत नाही. त्यामुळे दिवस येतात आणि जातात समाजात त्या दिनाच्या निमित्ताने सकारात्मक परिवर्तन होत नाही. म्हणून सगळ्या दिवसाची अवस्था एक उपक्रम, कार्यक्रम, समारंभ आयोजित करून उत्सव साजरा करण्यापर्यंतच मर्यादित झाली आहे. आपण पोळा हा दिवस जसा साजरा करतो तशीच गत सर्व दिनांची झाली आहे, म्हणून वैचारिक परिवर्तन आणि त्यातून सकारात्मक परिणाम घडविण्यासाठी सर्व दिवस साजरे केले जावे हीच अपेक्षा आणि सदिच्छा... ! ■ ■

प्रा. डॉ. एम. आर. इंगळे
मो. 9423429060

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या समग्र चळवळीतील धेय्यनिष्ठ वाटचालीच सिंहावलोकन करताना कृतार्थतेचं समाधान ज्यांच्या वाट्याला येते, अशी व्यक्तीमत्व समाजालाही भूषणावह ठरतात. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी उभारलेल्या मुक्ती संगराची धग उरात घेऊन त्यांच्या चळवळीला सर्वस्व समर्पित करण्याची जिद्द अंगीकारली अन् सुसंस्कारांची न सरणारी शिदोरी पाठीशी असली म्हणजे अंगिकारलेला वसा शिरोधार्य मानून जगताना श्वासात सुगंध आणि ध्यासात आनंद संम्मिलित होतो.

रिपब्लिकन झंझावात : ॲड. मा. मा. येवले

नव शिक्षणाचे, नव चैतन्याचे, सामाजिक - धार्मिक सुधारणेचे, मुर्दाड झालेल्या जनजागृतीचे वादळ वारे वाहत सुटलेले. शिक्षणाचा स्वयंप्रकाशी भीम प्रकाश, युगानुयुगे घन तमाम सडणाऱ्या अस्पृश्य समाजाला नवतेजाने ऊजाळू लागला. अशा चैतन्यमयी वातावरणात सन 1958 साली नांदेडच्या मल्टीपर्पज हायस्कूल मधून माणिक माधवराव येवले यांनी मॅट्रिकची परिक्षा द्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण केली. अन् भारतीय घटनेचे शिल्पकार, हीन-दीनांचे उद्धारक, क्रांतिसूर्याच्या पदस्पर्शाने ललामभूत झालेल्या औरंगाबादेतील 'नागसेन वन' परिसरातील 'मिलिंद कॉलेज' म्हणजे उपेक्षितांच्या उच्च शिक्षणाच्या ज्ञानपीठात प्रवेश घेतला. मूलतः माणिकचा स्वभाव हा चळवळ्याचा होता. बोलण्याची धिटाई आणि नेतृत्वगुणांची देण लाभल्यामुळे मॅट्रिकला असतानाच 'नांदेड जिल्हा शेड्युल्डकास्ट युथस् ऑर्गनायझेशन' संघटनेचे सरचिटणीस पद कुशलतेने सांभाळलेले. अन्य विद्यार्थ्यांप्रमाणे माणिक माधवराव येवले हा विद्यार्थी मिलिंद हॉस्टेलमध्येच राहत असे. अभ्यासू वृत्ती, नीटनेटकेपणा आणि शिस्तप्रियता या गुणांमुळे मिलिंद महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. म. ना. वानखेडे सरांनी 500 विद्यार्थ्यांच्या मिलिंद हॉस्टेलच्या 'असिस्टंट रेक्टर'पदी माणिक माधवराव येवलेची नियुक्ती करुन प्रथमतःच प्राचार्य डॉ. म. ना. वानखेडे सरांनी, माणिक माधवराव येवले या विद्यार्थ्याला, माणिकचा 'मा' आणि माधवरावचा 'मा' असे दोन्ही 'मा' एकत्र करुन 'मा.मा. येवले' या नावाने संबोधले आणि मा.मा. येवले यांनी सुद्धा ही जबाबदारी तेवढ्याच नेटाने व समर्थपणे पार पडली म्हणून मा.मा. येवलेंचा महाराष्ट्रभर लौकिक झाला.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी 26 अलीपूर रोडवरील निवासस्थानी दि. 30 सप्टेंबर 1956 रोजी बैठक बोलावून लवकरच बौद्ध धर्माची दीक्षा घेणार असल्याचे सांगून 'शेड्युल्डकास्ट फेडरेशन' हा पक्ष बरखास्त करुन 'रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया' हा पक्ष स्थापन करण्याचा ठराव मंजूर करुन घेतला. परंतु दुर्दैवाने डॉ. बाबासाहेबांचे महापरिनिर्वाण दि. 6 डिसेंबर 1956 रोजी झाले. म्हणून डॉ. बाबासाहेबांच्या तिव्र इच्छाशक्तीला अनुसरुन त्यांच्या मरणोपरांत नागपूरच्या दीक्षाभूमीवर धम्मचक्र प्रवर्तन दिनाच्या निमित्ताने दि. 3 ऑक्टोबर 1957 रोजी 'रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया'चे पहिले अधिवेशन बोलावून 'रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया'ची स्थापना करण्यात येवून अध्यक्षीय मंडळ निवडण्यात आले. रिपब्लिकन पक्षाच्या पहिल्या अधिवेशनात गुरुवर्य प्रभाकरराव हिंगोले आणि कार्यकर्त्यांसह ॲड. मा. मा. येवले यांनीही सहभाग घेतला.

डॉ. बाबासाहेबांनी 10 लाख अनुयायांना बौद्ध धर्माची दीक्षा दिली. परंतु जे अस्पृश्य बांधव हलाखीच्या परिस्थितीमुळे त्या दैदिप्यमान सोहळ्याला हजर राहून बौद्ध धर्माची दीक्षा घेऊ शकले नाहीत त्यांच्यासाठी मराठवाड्यात बौद्ध धर्म दीक्षा सोहळे आयोजनाचे नियोजन करण्यात आले. प्रामुख्याने दि. 24-25 फेब्रुवारी 1958 रोजी नांदेड येथे सूर्यपुत्र भैय्यासाहेब यशवंतराव आंबेडकर यांच्या शुभहस्ते आणि खासदार हरिहरराव नागोराव सोनुले यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रमुख पाहुणे बी. एस. मोरे (औरंगाबाद), एम. सी. साबळे (पूर्णा), प्रभाकरराव हिंगोले, मोहनराव गोडबोले, ॲड. मा. मा. येवले आणि संभाजीराव जोंधळे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत बौद्ध धर्म दीक्षाविधी संपन्न झाला. यावेळी 75000 अस्पृश्यांनी बौद्ध धर्माची दीक्षा घेतली. त्यानंतर सन 1958 ते 1968 च्या कालखंडात कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड, सूर्यपूत्र भैय्यासाहेब आंबेडकर, मुकूंदराव आंबेडकर, कु. शांताबाई दाणी, खासदार हरिहरराव सोनुले आदी मान्यवर नेत्यांच्या प्रमुख उपस्थितीत बौद्ध धर्म दीक्षा विधी सोहळे पुढीलप्रमाणे घडवून आणल्या गेले. मौजे चोंडी ता. वसमत जि. परभणी येथे दि.23 मार्च 1958, मौजे हिमायतनगर ता. हदगाव जि. नांदेड येथे दि. 17 मे 1958, रेल्वे कंपाऊंड वसमत जि. परभणी येथे दि. 2 जून 1959, ता. हदगाव जि. नांदेड येथे दि. 26 जून 1959, मौजे अंबाडी ता. किनवट जि. नांदेड येथे दि. 27 फेब्रुवारी 1963, मौजे मांजरम ता. बिलोली जि. नांदेड येथे दि. 29 मे 1963, मुदखेड रेल्वे जंक्शन ता. जि. नांदेड येथे दि. 27 मे 1965, ता. भोकर जि. नांदेड येथे दि. 23 एप्रिल 1968 अशा प्रकारे भव्यदिव्य स्वरूपात बौद्ध धर्म दीक्षा सोहळे आयोजित करण्यात आले. या सर्व कार्यक्रमांच्या सुनियोजनात ॲड. मा. मा. येवलेंनी सिंहाचा वाटा उचलला. त्याशिवाय गावोगावी, वाडी तांड्यावर आणि तालुक्या तालुक्यात बौद्ध विहार बांधण्यासाठी आणि बुद्ध विहारांत बुद्ध मूर्तीची प्रतिष्ठापना करण्यासाठी कसोशीने प्रयत्न केले. जुन्या रूढी, परंपरा, चालीरीती सोडून देणे, मेलेली जनावरे न ओढणे, मेलेल्या जनावरांचे मांस खाणे बंद करणे, निट नेटकेपणाने पेहराव करणे, घरातील व दारांतील देवदेवतांना नदीत तिलांजली देणे आणि विवाह विधी, नामकरण, वाढदिवस, अंत्यसंस्कार विधी हे बौद्ध संस्कार विधी नुसार जनसामान्यांत रुजविण्यासाठी जीवाचे रान केले.

दि. 14-15 मे 1959 ला औरंगाबाद येथे रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडियाचे दुसरे अधिवेशन पक्षाचे राष्ट्रीय अध्यक्ष बॅरिस्टर एन. शिवराज यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाले. या अधिवेशनात मिलिंद महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांना सोबत घेऊन मा. मा. येवले यांनी निष्ठावंत स्वयंसेवक म्हणून हाती पडेल ती कामे सहर्षपणे पार पाडली. याच अधिवेशनात कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड यांच्या चाणाक्ष नजरेने ॲड. मा. मा. येवले यांना हेरले आणि घनिष्ठ परिचय झाला.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या हीरक महोत्सवानिमित्त देणगी गोळा करण्यात हिरिरीने सहभाग, महू ते चैत्यभूमी दरम्यान निघालेल्या 'भीमज्योती' यात्रेत औरंगाबाद येथे सहभागी होऊन चैत्यभूमी स्मारक बांधण्यासाठी गुरुवर्य प्रभाकरराव हिंगोले यांच्यासह निधी जमा करण्यात अग्रेसर. खासदार दादासाहेब गायकवाड यांच्या नेतृत्वात महाराष्ट्रात नोव्हेंबर-डिसेंबर 1959 मध्ये जेलभरो सत्याग्रह प्रसंगी आणि 6 डिसेंबर 1964 ते 5 फेब्रुवारी 1965 पर्यंत 56 दिवसांचे कालावधीत भारतभर जेलभरो सत्याग्रह प्रसंगी गुरुवर्य प्रभाकरराव हिंगोले यांच्या नेतृत्वात कार्यालयीन सेक्रेटरी म्हणून जबाबदारी सांभाळली. सत्याग्रहाची इत्यंभूत माहिती दस्तऐवज स्वरूपात पाहून कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड यांनी ॲड. मा. मा. येवले यांचे कौतुक करुन पाठ थोपटली. हे धार्मिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य चालू असताना ज्या मिलिंद महाविद्यालयात सुसंस्कार घडले त्याच नागसेन वनातील लॉ कॉलेजमधून सन 1968 साली बी. ए.; एल.एल. बी. या उच्च पदव्या प्राप्त केल्या. परंतु इतर विद्यार्थी ज्याप्रमाणे कोर्टात वकिली व्यवसाय करुन स्वतःची व कुटुंबाची उपजीविका भागवितात. त्याप्रमाणे मामांनी मर्यादित हेतू मनात न बाळगता प.पू. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चितेला साक्ष ठेवून घेतलेल्या शपथेस अनुसरुन 'जो समाज पिढ्यानपिढ्या अन्याय, अत्याचार, जुलुम, दंडेलशाहीचा बळी ठरत गेला. त्या समाजाच्या सर्वांगीण उन्नतीसाठी 'समाजाची वकीली' करण्याचा अती उच्च असा धोरणात्मक निर्णय ॲड. मा. मा. येवले यांनी घेतला. समर्पणाखेरीज समाज सेवेचे कार्य तडीस जात नसते! ही खुणगाठ उराशी बाळगून समाजसेवेचे व्रत जीवनाच्या अंतापर्यंत अंगीकारले.1967 च्या नांदेड नगरपरिषदेच्या सार्वत्रिक निवडणुकीत रिपब्लिकन पक्षाचे अधिकृत उमेदवार म्हणून 'हत्ती' चिन्हावर निवडणूक लढवली अन् विजयी झाले. तीनवेळा नांदेड नगरपरिषदेचे नगरसेवक म्हणून निवडून आले. कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड, कु. शांताबाई दाणी आणि महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे उपसभापती ना. दादासाहेब रा. सू. गवई साहेब यांच्या सहकार्याने 19 मार्च 1970 रोजी नांदेडच्या रेल्वे स्टेशन समोर प.पू. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पूर्णाकृती पुतळा उभारण्यात यश मिळविले. ही कामाची जिद्द चिकाटी पाहून कर्मवीर दादासाहेब बी. के. गायकवाड, ना. दादासाहेब रा. सू. गवई आणि वीज व पाटबंधारे मंत्री ना. शंकरराव चव्हाण यांच्या शिफारशीनुसार काँग्रेस-रिपब्लिकन पक्षाच्या युतीमुळे महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री ना. वसंतराव नाईक यांनी ॲड. मा. मा. येवले यांची नियुक्ती प्रथम मराठवाडा प्रादेशिक दुय्यम सेवा निवड मंडळ आणि नंतर महाराष्ट्र दुय्यम सेवा निवड मंडळावर सलग 12 वर्षे केल्यामुळे निःस्पृह भावनेने महाराष्ट्रातील सर्वस्तरातील सुमारे 40000 गोरगरीब, कष्टकरी, दीन-दलित सुशिक्षित बेरोजगार युवकांना नोकऱ्या देऊन त्यांचे दरिद्री संसार सुखाचा करण्याचे मौल्यवान कार्य करुन आर्थिकदृष्ट्या सक्षम पिढी निर्माण केली. मराठवाडा प्रदेश रिपब्लिकन पक्षाचे सरचिटणीस व अध्यक्षपद सांभाळताना सामाजिक उद्धाराची दूरदृष्टी ठेवून ना. दादासाहेब रा. सू. गवई साहेब यांच्या सहकार्याने मराठवाड्यातील तमाम भूमीहीनांना गायरान जमिनी, वतनी जमिनी आणि कुळांच्या जमिनींचे महाराष्ट्रात सुमारे दोन लाख पंचेचाळीस हेक्टर शेत जमीनीचे कायमस्वरूपी पट्टे मिळवून दिलेत, शैक्षणिक क्षेत्रातील अनेक संस्थांना शाळा, महाविद्यालये, वसतिगृहे शासनाकडून मिळवून दिलीत. अनेकांना देशी दारू व विदेशी दारूची दुकाने आणि बारचे लायसन्सही मिळवून दिलेत. पर्यायाने समाजातील तरुण पिढीला आर्थिकदृष्ट्या सक्षम करण्याचे काम केले. त्याशिवाय मौजे मार्लेगाव ता. हदगाव येथील पारधी समाजातील बाजीराव काळे आणि मौजे कोळी ता. हदगाव जि. नांदेड येथील दलित कार्यकर्ते मारोती जोगदंड यांच्या निर्घृण खूनास वाचा फोडून खुन्यांना सजा मिळवून देण्याचे जिकीरीचे काम कोणत्याही प्रकारची तडजोड न करता केलीय. त्याखेरीज देशातील आणीबाणीच्या काळात ना. दादासाहेब रा. सू. गवई साहेब यांच्या नेतृत्वात मा. ना. शंकरराव चव्हाणसाहेब यांच्यासोबत राहून भारत सरकारचा 20 कलमी कार्यक्रम यशस्वीपणे राबविण्यासाठी मोलाचे योगदान दिले. राजकीय जीवनात वावरताना जीवाची तमा न बाळगता प.पू. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि त्यांचा रिपब्लिकन पक्ष यांच्या धेय्यधोरणाविरुद्ध जो कोणी आडवा येईल, तो जरी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या रक्ताच्या नात्यातील वारसदार भैय्यासाहेब आंबेडकर असो की नातू बाळासाहेब आंबेडकर असो किंवा कितीही मोठा पुढारी असो, त्यांच्या विरोधात रिपब्लिकन पक्षाचे अध्यक्ष कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड आणि दादासाहेब रा. सू. गवई साहेब यांचे आदेश शिरोधार्य मानून जीवाची पर्वा न करता त्यांच्या विरोधात निवडणूकीत प्रचार-प्रसार केला किंवा स्वतः निवडणूक लढवली, वेळ प्रसंगी त्यांच्या विरोधात उमेदवार उभा केला, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना निझामाचा हस्तक म्हणून शिवसेना पक्षप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे यांनी भाष्य केले. म्हणून त्यांच्या विरोधात नांदेड येथे तोंडावर काळ्या पट्ट्या बांधून निषेध मोर्चा काढून त्यांचे नामोहरम केले. महाराष्ट्रातील हा एकमेव निषेध मोर्चा होता, हे सर्व आंबेडकरी अनुयायी जाणून आहेत. राजकारणात सदैव कुणी कुणाचा मित्र किंवा कुणी कुणाचा शत्रू नसतो. या परिपाठास अनुसरुन डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या घराण्याशी एकनिष्ठतेची, श्रद्धेची व आपुलकीची भावना असल्यामुळेच दि. 20 नोव्हेंबर 1974 रोजी सूर्यपूत्र भैय्यासाहेब आंबेडकर आणि श्रद्धेय मीराताई आंबेडकर या दाम्पत्याचा प्रज्ञा करुणा विहार देगांवचाळ नांदेड येथे ॲड. मा. मा. येवले यांनी नयनरम्य सत्कार सोहळा घडवून आणला. हा सत्कार सोहळा पाहून सत्काराला उत्तर देताना भैय्यासाहेब आंबेडकर भावविवश होऊन म्हणाले, 'मामांनी, मिराशी माझे दुसऱ्यांदा लग्न लावले !' भैय्यासाहेबांनी हे भावोद्गार कदाचित डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे त्यांच्या विवाह प्रसंगी उपस्थित नसल्याच्या दुःखद अंतःकरणातून काढलेले असावेत. अशा सत्कारप्रसंगी उपस्थित कार्यकर्त्यांनी भावना व्यक्त केल्याची चर्चा होती.मराठवाड्यात विविध ठिकाणी उभारलेली बौद्ध विहारे आणि त्यात प्रतिष्ठापना केलेल्या बुद्ध मूर्ती आणि बौद्ध संस्कार विधी रुजविण्यासाठी निष्ठेने केलेल्या कार्याची दखल घेऊन ज्या ठिकाणी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी, लाखो अनुयायांना बौद्ध धर्माची दीक्षा दिली. त्या नागपूरच्या दीक्षाभूमीवरील प.पू. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक समितीवर विश्वस्त म्हणून कर्मवीर दादासाहेब बी. के. गायकवाड आणि दादासाहेब रा. सू. गवई साहेबांनी 1972 साली नियुक्ती केली. त्या माध्यमातून बँकॉक, थायलंड, कोलंबो, श्रीलंका आणि काठमांडू, नेपाळ येथील जागतिक बौद्ध परिषदांना भारतीय बौद्धांचे प्रतिनिधी म्हणून प्रतिनिधित्व केले. कामगार वसाहतीतील प्रज्ञा करुणा विहार समिती देगांवचाळ नांदेड या मराठवाड्यातील दुर्गम भागातील धर्मदाय संस्थेला जागतिक बौद्ध परिषदेचे भारतातील केंद्र क्र. 75 म्हणून मान्यता मिळवून देत धम्मचक्र गतीमान केले.विधानपरिषदेचे सभापती ना. दादासाहेब रा. सू. गवई यांच्या पुढाकाराने महाराष्ट्र शासनाच्या विधानमंडळात 1978 साली औरंगाबाद येथील मराठवाडा विद्यापीठाचे नामांतर, 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ' असा ठराव संमत केला गेला. परंतु दलित पँथरच्या अक्कल शुन्य नेतृत्वाने फक्त 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विद्यापीठ' असेच नाव पाहिजे म्हणून आंदोलन छेडले. या आंदोलनामुळे मराठवाड्यातील बौद्धांची घरे मराठा समाजाने जाळण्यास सुरुवात केली. मराठवाड्यात सर्वत्र हाहाकार माजला. घरे जळू लागली. पोचिराम कांबळे आणि जनार्दन मोवाडे यांचे निर्घृण खून झाले.

प्रा. रविचन्द्र हाडसनकर
मो. 9860203436

क्रमशः ■ ■

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प ११३

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा सावंगी ता. देसाईगंज वडसा. जि. गडचिरोली.

गडचिरोली, चंद्रपूर, भंडारा जिल्हा सीमेवर असलेले अगदी जवळचे सावंगी गाव झाडीपटी रंगभूमीचा परिसर आहे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रेरणाभूमी महाविहार, सावंगी. डॉ. भदंत सावंगी मेधंकर स्मृती प्रतिष्ठान, सावंगी तहसील देसाईगंज (वडसा) जिल्हा गडचिरोली. येथिल लोकांचे प्रेरणा स्थळ आहे.

संवाद मित्र, मुकुंद मेश्राम.
मो. 9923522083

महाबोधी महाविहार मुक्तीसाठी आग्र्यात राष्ट्रीय बैठक, ठोस रणनीती निश्चित

आग्रा (उ.प्र.) : आग्रात 28 व 29 मार्च 2026 रोजी दोन दिवसीय राष्ट्रीय स्तरावरील महत्त्वपूर्ण बैठक पार पडली. या बैठकीत महाबोधी महाविहार याची मुक्तता आणि बोधगया मंदिर अधिनियम 1949 रद्द करण्याबाबत सखोल चर्चा करून ठोस रणनीती व कार्ययोजना निश्चित करण्यात आली.

बैठकीत पूज्य भदंत धम्मशिखर महाथेरो (बालाघाट, मध्यप्रदेश) विशेष उपस्थित होते. महाबोधी महाविहार मुक्ती आंदोलनाचे ते प्रमुख नेतृत्व करत असून त्यांनी 2013 मधील बॉम्बस्फोटानंतर मोठे आंदोलन उभारले होते. तसेच 2018 मध्ये सुप्रीम कोर्टमध्ये याचिका दाखल करून या प्रश्नाला न्यायालयीन पातळीवरही लढा दिला आहे. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली विविध आंदोलन, उपोषणे व शांतता मशाल यात्रांचे आयोजन केले आहे. बैठकीत बालाघाट जिल्ह्याचे महाबोधी महाविहार मुक्ती आंदोलन समितीचे अध्यक्ष उपासक विकास खांडेकर यांनी 14 एप्रिल रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त संकल्पपत्र वाचन करण्याचा प्रस्ताव मांडला. देशभरातून 100 कार्यकर्त्यांना या आंदोलनात सहभागी करण्याचा निर्णयही राष्ट्रीय समितीने घेतला. या बैठकीत भदंत प्रज्ञाशील, डॉ. आकाश लामा (महासचिव, ऑल इंडिया बुद्धिस्ट फोरम), भदंत डॉ. चंद्रकीर्ती (महिला सशक्तिकरण संघ, नागपूर), भदंत धम्मतप, भदंत श्रद्धामित्र, भदंत सुमित पाल, भदंत सुगत शांतेय, भिक्खू संघ, मार्शल सुनील सारीपुत्र (राष्ट्रीय समन्वयक, समता सैनिक दल), धर्मप्रकाश भारती (संस्थापक अध्यक्ष, राष्ट्रीय बौद्ध महासभा, आग्रा), चंद्रबोधि पाटील (राष्ट्रीय चेअरमन, भारतीय बौद्ध महासभा) तसेच महिला सशक्तिकरण संघाचे प्रतिनिधी उपस्थित होते.

या बैठकीत घेतलेल्या निर्णयांमुळे बौद्ध समाजात आशावाद निर्माण झाला असून महाबोधी महाविहार लवकरच बौद्धांच्या ताब्यात येईल आणि केंद्र व बिहार सरकारकडून बीटी ॲक्ट 1949 रद्द केला जाईल, असा विश्वास व्यक्त करण्यात आला. ही बैठक बौद्ध धर्मस्थळांच्या मुक्तीसाठी आणि बौद्धांच्या हक्कांच्या संरक्षणासाठी एक महत्त्वपूर्ण पाऊल ठरणार असल्याचे मत व्यक्त करण्यात आले.

दीक्षाभूमी जमीन प्रकरणी सरकारवर षडयंत्राचा आरोप

नागपूर : ऐतिहासिक दीक्षाभूमी परिसरातील जमीन हस्तांतरण आणि विकास प्रकरणावरून पुन्हा एकदा वाद निर्माण झाला असून, बहुजन समाज पार्टीचे प्रदेश मीडिया प्रभारी उत्तम शेवडे यांनी राज्य सरकारवर गंभीर आरोप केले आहेत. धम्मचक्र प्रवर्तन दिनानिमित्त 22 ऑक्टोबर 2015 रोजी तत्कालीन मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी दीक्षाभूमीच्या विकासासाठी आर्थिक सहाय्य व जमीन देण्याची घोषणा केली होती. त्यानंतर 29 नोव्हेंबर 2015 रोजी रामगिरी येथील बैठकीत कॉटन रिसर्च सेंटरची 3.84 एकर जागा अधिग्रहित करून स्मारकासाठी देण्याचा निर्णयही जाहीर करण्यात आला होता. मात्र, तब्बल दहा वर्षे उलटूनही ही जागा स्मारक समितीकडे हस्तांतरित करण्यात आलेली नसल्याचा आरोप शेवडे यांनी केला. त्यांच्या मते, दीक्षाभूमीच्या उत्तरेकडील प्रवेशद्वाराजवळ शासनाच्यावतीने सुरू असलेले बांधकाम हे नियोजनाविरोधात असून, स्मारकाच्या विस्ताराला अडथळा निर्माण करण्यासाठीच हे काम सुरू करण्यात आले आहे. यापूर्वीही स्मारकाजवळ सुरू करण्यात आलेल्या अंडरग्राउंड पार्किंग प्रकल्पाला नागरिकांच्या तीव्र विरोधामुळे स्थगिती द्यावी लागली होती.

या प्रकल्पासाठी तीन टप्प्यांचे नियोजन करण्यात आले होते. पहिल्या टप्प्यात कॉटन रिसर्च सेंटरची जमीन अधिग्रहित करणे, दुसऱ्या टप्प्यात आरोग्य विभागाच्या 12 एकर जागेवर नागरी सुविधा उभारणे आणि तिसऱ्या टप्प्यात विस्तारीकरणाची कामे करणे अपेक्षित होते. मात्र, या नियोजनाकडे शासनाने दुर्लक्ष केल्याचा आरोप करण्यात आला आहे. शेवडे यांनी पुढे सांगितले की, संबंधित जमीन तात्काळ दीक्षाभूमी स्मारक समितीकडे हस्तांतरित करावी व सुरू असलेली बांधकामे त्वरित थांबवावी. या मागण्यांसाठी बसपाकडून 3 जुलै 2024 आणि 26 फेब्रुवारी 2026 रोजी शासनाला निवेदने देण्यात आली आहेत. दरम्यान, दीक्षाभूमीच्या विकासासाठी सामाजिक कार्यकर्ते ॲड. शैलेश नारनवरे यांनी मुंबई उच्च न्यायालय नागपूर खंडपीठात 2018 मध्ये जनहित याचिका दाखल केली आहे. मात्र, गेल्या सात वर्षांपासून या प्रकरणात कोणतीही ठोस कारवाई न होता 'तारीख पे तारीख' सुरू असल्याची टीका करण्यात आली आहे. मानवतावादाचे प्रमुख केंद्र मानल्या जाणाऱ्या दीक्षाभूमीच्या विकासात शासनाने दुटप्पी भूमिका घेतल्याचा आरोप करत, या प्रश्नावर तातडीने निर्णय घेण्याची मागणी करण्यात येत आहे.

महत्वाचे

बार्टीकडून MPSC गट-ब उमेदवारांना रू.10,000 आर्थिक मदत

पुणे : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे यांच्या मार्फत महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग अराजपत्रित गट-ब पूर्व परीक्षा 2025 उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी मुख्य परीक्षा तयारीसाठी आर्थिक सहाय्य योजना जाहीर करण्यात आली आहे. या योजनेअंतर्गत महाराष्ट्रातील अनुसूचित जाती प्रवर्गातील पात्र उमेदवारांना मुख्य परीक्षेच्या तयारीसाठी प्रत्येकी रू.10,000/- इतकी एक रकमी आर्थिक मदत दिली जाणार आहे. सदर योजनेसाठी सविस्तर जाहिरात व ऑनलाइन अर्ज बार्टीच्या अधिकृत संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात आले असून, पात्र उमेदवारांनी या संधीचा लाभ घ्यावा असे आवाहन संस्थेमार्फत करण्यात आले आहे. अधिक माहितीसाठी बार्टीच्या संकेतस्थळावरील नोटीस बोर्डला भेट देण्याचे आवाहन केले आहे.

मानेवाडा येथील सेवादल नगरात गुरुवारपासून कुंवारा भिमालपेन जन्मोत्सव

नागपूर : कुंवारा भिवसन खोरी पेनठाणा, सेवादल नगर महिला मंडळाच्या वतीने आयोजीत कुंवारा भिमालपेन जन्मोत्सव बुधवार दि. 2 एप्रिल पासून सुरू होत आहे. सायंकाळी कलश स्थापना करण्यात येईल. पालखी यात्रा कार्यक्रमाचे आयोजन शुक्रवारी 3 एप्रिलला सकाळी 10 वाजता तसेच गोगो पूजा, सप्तरंगी ध्वजारोहण व भव्य महाप्रसादाचे आयोजन केलेले आहेत. तरी सर्व भाविक भक्तांनी कुंवारा भिमालपेन पेनठाणा सेवादल नगर, मानेवाडा नागपूर येथे उपस्थित राहून दर्शनाचा लाभ घ्यावा, असे आवाहन सेवादल नगरातील महिला मंडळानी केले आहे.

बौद्ध विरासत बचाव अभियान व बौद्ध युवा जागृतीतर्फे सम्राट अशोक जयंती साजरी

कराड : ज्येष्ठ बौद्ध अभ्यासक अशोक नगरे यांनी मार्गदर्शन केले. प्रशिक्षक प्रकाश काशीळकर म्हणाले, डॉ. बाबासाहेबांनी धम्म दिला असल्याने सर्वकाही त्यांच्याच विचाराने वाटचाल केली पाहिजे.अमित मेधावी म्हणाले, सम्राट अशोक हा महापुरूष सर्वोत्तम असल्याने त्यांना वगळुन धम्म चळवळ पुढे जाऊच शकत नाही. यावेळी सामाजिक व धार्मिक विशेष पुरस्कार देण्यात आले. यावेळी अनिल वीर, संतोष भोसले, सतीश भारतवासी, दीपक गायकवाड, चंद्रकांत खंडाईत, भगवान जाधव, योगेश किर्वेकर, सारिका लादे, विश्रांती भंडारे, मनोज मिसाळ व योगिता जगताप यांची उपस्थिती होती. राज्य व जिल्ह्यातील लेणी प्रेमी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

संग्राहक दिनानिमित्त दिलीप वानखेडे यांना अभिवादन

नागपूर : बौद्ध इतिहास, संस्कृती आणि संशोधन क्षेत्रात मोलाचे योगदान देणारे नागार्जुन संग्रहालयाचे संस्थापक, अध्यक्ष व संग्राहक स्व. दिलीप वानखेडे यांच्या पाचव्या स्मृतिदिनानिमित्त संग्राहक दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला.न्यू कामठी येथील कुंभारे कामगार वसाहतीजवळ असलेल्या नागार्जुन संग्रहालय बोधी वाचनालय परिसरात हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी वानखेडे यांनी आपल्या अथक परिश्रमातून उभारलेल्या ऐतिहासिक, सांस्कृतिक आणि प्रेरणादायी कलाकृती व वस्तूंचे अवलोकन करून उपस्थितांनी त्यांच्या कार्याची आठवण जागवली. कार्यक्रमात दिलीप वानखेडे यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून भावपूर्ण आदरांजली वाहण्यात आली. त्यांच्या कार्यामुळे बौद्ध इतिहास आणि संस्कृती जतन व संवर्धनासाठी निर्माण झालेली प्रेरणा पुढील पिढ्यांसाठी दिशादर्शक असल्याचे उपस्थितांनी नमूद केले. याप्रसंगी भदंत नाग दिपंकर महास्थविर, शुद्धोदन पाटील, प्रमोद टेंभुर्णे, अनिल बेंदले, अशोक कांबळे, ॲड. योगेश बागडे, गौतम माटे, यश कुर्वे यांच्यासह अनेक मान्यवर व नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.कार्यक्रमाचे आयोजन बौद्ध इतिहास संस्कृती संशोधन संस्था व नागार्जुन संग्रहालय यांच्या वतीने करण्यात आले होते.

एससी-एसटी-ओबीसीच्या संविधानिक हक्कांसाठी 21 एप्रिलपासून बेमुदत आंदोलन

नागपूर : नागपूर येथील रविभवन सभागृहात राष्ट्रीय एकता आंदोलन अंतर्गत विविध सामाजिक व कामगार संघटनांच्या प्रतिनिधींची महत्त्वपूर्ण सभा पार पडली. या सभेच्या अध्यक्षस्थानी कामरेड राजेंद्र साठे होते. प्रमुख उपस्थितीत प्रा. मधुकर उईके (केंद्रीय अध्यक्ष, ऑल इंडिया आदिवासी एम्प्लॉईज फेडरेशन), प्रा. डॉ. रमेश पिशे (राष्ट्रीय महासचिव, राष्ट्रीय संयुक्त मोर्चा), आंबेडकरी विचारक व पँथर ॲड. सुरेश घाटे, अरुण गाडे (अध्यक्ष, कास्ट्राईब महासंघ) व राष्ट्रीय एकता आंदोलनाचे मुख्य संयोजक सहभागी झाले होते. सभेत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतीय संविधानाद्वारे विविध जाती, पंथ, भाषा व प्रदेशांना एकत्रित केले असल्याचा उल्लेख करण्यात आला. तसेच संविधानातील अनुच्छेद 340, 341 व 342 अंतर्गत एससी, एसटी व ओबीसी घटकांना न्याय देण्याचा उद्देश स्पष्ट करण्यात आला. या पार्श्वभूमीवर विविध मागण्यांसाठी नागपूर येथील संविधान चौक येथे 21 एप्रिल 2026 पासून बेमुदत साखळी उपोषण आंदोलन करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. या आंदोलनाच्या प्रमुख मागण्यांमध्ये त्रष्ट बिल तात्काळ लागू करणे, ओबीसींची जातनिहाय जनगणना, अनुसूचित जातींच्या उपवर्गीकरणाला विरोध, आरक्षणाचा नवव्या अनुसूचीत समावेश, लोकसंख्येच्या प्रमाणात निधी तरतूद, बेरोजगारी निर्मूलनासाठी राष्ट्रीय आयोगाची स्थापना, धर्मांतर कायदा रद्द करणे, नवीन कामगार कायदे रद्द करणे, भटके-विमुक्त व ओबीसींसाठी क्रिमी लेयर अट रद्द करणे तसेच पदोन्नतीमध्ये आरक्षण लागू करणे यांचा समावेश आहे.यावेळी सुरेश डोरले, डॉ. जयप्रकाश बोधी, श्यामराव हाडके, राजेश ढेंगरे, मुकुल सूर्यवंशी, अनुप कांबळे, डॉ. अनिलकुमार बौद्ध, रवि पोथारे, संजय रामटेके, सुषमा डबराल, बी. के. खोब्रागडे, पॅन्थर सरोज मेश्राम, शामराव हुलके, संदीप सुरडकर आदी पदाधिकारी उपस्थित होते.या आंदोलनाची पूर्वतयारी म्हणून 2 एप्रिल 2026 रोजी पत्रकार परिषद घेऊन लोकप्रतिनिधींना निवेदने देण्यात येणार आहेत. तसेच 1 मे 2026 (कामगार दिन) पर्यंत मागण्यांवर समाधानकारक निर्णय न झाल्यास आंदोलन तीव्र करण्यात येईल, असा इशारा देण्यात आला आहे.सर्व आंबेडकरी, ओबीसी, आदिवासी, भटके-विमुक्त व बहुजन संघटनांनी या आंदोलनात सहभागी व्हावे, असे आवाहन आयोजकांकडून करण्यात आले आहे.

महामाया महिला सेवा संस्थेच्या परिचय शिबिराचा समारोप

कामठी : कामठी येथील दीक्षाभूमी परिसरात मागील पाच दशकांपासून भोजनदान सेवा करणाऱ्या महामाया महिला सेवा संस्था यांच्या वतीने आयोजित दहा दिवसांच्या परिचय शिबिराचा समारोप रमा नगर, कामठी येथील संस्थेच्या कार्यालयात उत्साहात पार पडला.

या शिबिरात धम्मप्रचारक मंगलदास तामगाडगे गुरुजी यांच्या मार्गदर्शनाखाली विविध धार्मिक व प्रबोधनात्मक उपक्रम घेण्यात आले. शिबिरात मोठ्या संख्येने उपासिका सहभागी झाल्या होत्या. समारोप कार्यक्रमास भदंत नाग दिपंकर महास्थविर, प्रकाश गजभिये यांची प्रमुख उपस्थिती होती. तसेच संस्थेच्या कविता रामटेके, उर्मिला ऊके, परिनिता गौरे, जिजाबाई मेश्राम, विजू गजभिये, लक्ष्मी गजभिये, कविता ढोके, शेवंताबाई नारनवरे, बबिता रामटेके यांच्यासह मोठ्या संख्येने उपासिका उपस्थित होत्या. या शिबिरातून बौद्ध धम्माचे तत्त्वज्ञान, सामाजिक बांधिलकी व सेवा भावाची जाणीव अधिक दृढ झाल्याचे सहभागी उपासिकांनी व्यक्त केले.

सेमिनरी, उंटखाना येथे भदंत धम्मसारथी यांचा 75 वाढदिवस साजरा

नागपूर : 31 मार्च 2026 रोजी भदंत धम्मसारथी यांचा 75 वा वाढदिवस डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर बुद्धिस्ट सेमिनरी, उंटखाना येथे उपासकांच्या आग्रहामुळे साजरा करण्यात आला. भदंत आर्य नागार्जुन सुरेई ससाई यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात धम्मसारथी यांच्या विविध धम्मकार्याच्या योगदानाची माहिती दिली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर बुद्धिस्ट सेमिनरी, उंटखानाचे सौंदयीकरण करून या परिसराचे जेतवन बनवण्यात धम्मसारथी यशस्वी झाले. धम्मसारथी यांनी अनेक भिक्खुंना प्रशिक्षित करून डॉ. बाबासाहेबांचे धम्मकार्य पुढे नेण्यासाठी प्रयत्न केले, या परिसरात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि माता रमाई यांचे पूर्णाकृती पुतळे उभे करून सेमिनरीचे महत्व वाढविले असे गौरवात्मक विचार व्यक्त केले. या शिवाय त्यांनी मनसर, शिरपूरच्या ऐतिहासिक उत्खननाची माहिती दिली. शिरपूरला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा भव्य पुतळा उभारण्याचे मनोगत त्यांनी व्यक्त केले. महाबोधी महाविहारच्या आंदोलनाची माहिती दिली. बुद्धगया मुक्तीसाठी नागपुरातील सर्व वकिलांची फौज सर्वोच्च न्यायालयात उभी करण्याचा निर्धार व्यक्त केला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची चळवळ पुढे नेण्यासाठी अपेक्षित असलेला भिक्खू म्हणजे धम्मसारथी होय असेही त्यांनी मत व्यक्त केले. भदंत धम्मसारथी यांच्या वाढदिवसानिमित्त महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपालांचे सचिव प्रशांत नारनवरे (आयएएस) यांनी प्रामुख्याने भंतेजींची वाढदिवसानिमित्त शुभेच्छा भेट घेतली आणि विविध सामाजिक विषयावर चर्चा केली. सामाजिक न्याय विभागाचे प्रादेशिक उपायुक्त डॉ. सिद्धार्थ गायकवाड यांनी परिवारासह उपस्थिती दर्शवून शुभेच्छा व्यक्त केल्या. सेमिनरीचा भिक्खु संघ, धम्म वर्ग उपासिका संघ, अशोका उत्सव समिती, मानव अधिकार संरक्षण मंच, धम्मसंगोष्टी मनीष नगर, सम्यक संकल्प संघ नरेंद्र नगर, राष्ट्रीय बौद्ध महासभा, रमाई बुद्ध विहार समितीच्या आणि अनेक संघटनांच्या पदाधिकाऱ्यांनी मनोगत व्यक्त करून भंतेजींना शुभेच्छा व्यक्त करून आपला सहभाग नोंदवला. भंते हर्षदीप यांनी आपल्या गीतातून धम्मसारथी यांच्या कार्याची महत्ता विषद केली. प्रा. अश्विनी मोडक यांनी कवितेतून भंतेजींच्या कार्याची प्रसंशा करून त्यांच्यासाठी मंगलकामना केली. डॉ. अनुराधा बेले यांनी भंतेजींची आपल्या आईवडिलांशी तुलना करून भंतेजींना सन्मानित केले. त्यांनी संपूर्ण उपस्थितांना पुरणपोळीची मेजवानी दिली. मवूआ आणि मितवा या दोन राजपूत मुलांनी इंगजी भाषेतून आपल्या भावनांना वाट मोकळी करुन दिली. त्यांनी भंतेजींकडून बौद्ध धम्माची दीक्षा घेतल्याची माहिती दिली. बागेश्वर यांनी भंतेजींच्या कार्यावर कंपोज केलेले सुरेख आवाजात गीत सादर केले. 75 व्या जन्मदिना प्रसंगी कोणतेही अवडंबर नव्हते. केक कापणे, मेणबत्ती विझवणे या सर्व पारंपारिकतेला फाटा देण्यात आला. भंतेजींच्या दीर्घायुष्यासाठी सामूहिक जयमंगल गाथेचे पठन करण्यात आले. असंख्य महिलांनी सामूहिक धम्म गीत सादर केले. कायक्रमाचे प्रास्ताविक भंते राहुल बोधी आणि प्रास्ताविक भंते राहुल यांनी केले. दैनिक बहुजन सौरभ आणि नागपुरातील अनेक संघटना, गणमान्य व्यक्तींनी भदंत धम्मसारथी यांच्या दीर्घायुष्यासाठी मंगल कामना व्यक्त केली.

घर काम करणारी बाई पाहिजे

घरांतील स्वयंपाकसहित सर्व कामे करणारी, चांगला स्वभावाची बाई पाहिजे.

वेळ : सकाळी ८ ते ५
पगार - रू. १००००/-
महिला कामे पाहून १००० रू. ची वार्षिक वाढ.

पत्ता : प्लाट नं ६. शताब्दी चौक रमानगर, बेलतरोडी रोड, प्रियंका टेकस्टाईल कापड दुकानामागे.

संपर्क : मो. ९४२२१०७१४२

डॉ. दिनकर येवलेकर यांचा अमृत महोत्सव व ग्रंथ लोकार्पण

नागपूर : येवलेकर परिवार राष्ट्रीय युवा साहित्य समाज यांच्या संयुक्त विद्यमाने संत साहित्याचे अभ्यासक डॉ. दिनकर येवलेकर यांच्या अमृत महोत्सवानिमित्त त्यांच्या 'राष्ट्रसंत तुकडोजी का हिंदी साहित्य एवं चिंतन' या ग्रंथाचा लोकार्पण सोहळा महाकाळकर सभागृहात पार पडला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी डॉ. गिरीश गांधी होते. प्रमुख अतिथी डॉ. सागर खादिवाला, डॉ. बाळ पदवाड, डॉ. रत्नाकर भेलकर तसेच शैल जेमिनी आदी मान्यवर उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ. दिनकर येवलेकर यांच्या ग्रंथाचे मान्यवरांच्या हस्ते प्रकाशन झाले. तसेच वयाची 75 वर्षे पूर्ण केल्याबद्दल त्यांचा शाल, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र देऊन सपत्नीक अमृत महोत्सवी सत्कार केला. प्रास्ताविक शैल जेमिनी यांनी केले, तर पाहुण्यांचा परिचय चंद्रकांत लोणारे यांनी करून दिला. डॉ. येवलेकर यांनी आपल्या मनोगतात ग्रंथ निर्मितीमागील विचार मांडले. संचालन बळवंत भोयर यांनी केले. ग्रंथावर आपले विचार मांडताना डॉ. सागर खादिवाला यांनी ग्रंथाचे महत्त्व अधोरेखित केले, तर डॉ. बाळ पदवाड व डॉ. रत्नाकर भेलकर यांनी सखोल समीक्षा करत राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या विचारांची आजच्या समाजात असलेली गरज स्पष्ट केली. हिंदी भाषिकांपर्यंत राष्ट्रसंतांचे विचार पोहोचविण्यात या ग्रंथाचा मोठा वाटा ठरणार असल्याचे त्यांनी नमूद केले. अध्यक्षीय भाषणात डॉ. गिरीश गांधी यांनी अमृत महोत्सवानिमित्त ग्रंथ प्रकाशन ही कौतुकास्पद बाब असल्याचे सांगत येवलेकर यांच्या कार्याचे विशेष कौतुक केले. आभार प्रदर्शन आलोक येवलेकर यांनी केले. या सोहळ्याच्या यशस्वीतेसाठी डॉ. राम कोल्हे, डॉ. बळवंत भोयर, चंद्रकांत लोणारे, डॉ. दीपक केदार, विलास अवतारे, दिनकर धाबेकर, सुरेश तांदूळकर, सूर्यकांत मुनघाटे, विजय इमाने तसेच त्यांच्या परिवारातील सदस्य माया येवलेकर, आलोक येवलेकर, संयुक्ता येवलेकर, पंकज चंदनखेडे, अपूर्वा चंदनखेडे, उत्तम येवलेकर, विनोद गजापुरे, अनिल माहूरकर इत्यादीनी प्रयत्न केले.

पावरग्रिड ते शहीद भगतसिंग चौक दरम्यानच्या रहदारी रस्त्याची दुरावस्था दूर करण्याची मागणी

नागपूर : नागपूर महानगर पालिकेच्या आयुक्तांना स्थानिक रहिवाशांकडून एक सामूहिक निवेदन सादर करण्यात आले आहे. यामध्ये पावरग्रिड ते शहीद भगतसिंग चौक (अर्बन नेचर मॉल) या मार्गावरील रहदारी रस्त्याची जीर्ण-दशा दूर करून नवीन रस्ता मंजूर करण्याची विनंती करण्यात आली आहे.समाजसेविका प्रीती प्रविण बोदेले व येथील रहिवासी यांच्यावतीने सादर करण्यात आलेल्या या निवेदनात म्हटले आहे की, हा रस्ता हा परिसरातील प्रमुख रस्ता आहे. येथून दररोज हजारो लोक ये-जा करतात. आजूबाजूच्या वस्त्यांतील रहिवासी, शनिवार बाजार, शाळा, बस, शाळेतील मुलांसह सर्वसामान्य नागरिक या रस्त्याचा वापर करतात. सध्याची रस्त्याची दुरावस्था अत्यंत गंभीर आहे. अपघातांची संख्या वाढली असून, अनेकदा छोटे-मोठे अपघात घडत आहेत. विशेषतः अंधारात किंवा पावसाळ्यात या रस्त्यावरून जाणे धोकादायक झाले आहे. निवेदनात रहिवाशांनी कळवले की, 'रस्त्यावरील खड्डे, उंच-खोल भाग आणि खराब साधनसामग्रीमुळे अपघात टाळणे कठीण झाले आहे. यामुळे बालक, वृद्ध आणि महिलांना सर्वाधिक त्रास सहन करावा लागतो. आम्ही महानगर पालिकेकडे कटाक्षाने विनंती करतो की, या रस्त्याची दुरावस्था तातडीने दूर करून नवीन रस्ता तयार करावा, जेणेकरून रहिवाशांना सुरक्षित आणि सोयीस्कर प्रवास करता येईल.'

प्रदीप कडबे यांना 'नेताजी सुभाषचंद्र बोस राष्ट्रीय जीवनगौरव पुरस्कार'

लातूर : महाराष्ट्र पोलीस मित्र सोशल असोसिएशन (महाराष्ट्र राज्य) यांच्या वतीने आयोजित राज्यस्तरीय पुरस्कार वितरण सोहळ्यात नागपूर जिल्ह्यातील रामटेक तालुक्यातील किरणापूर येथील प्रबोधनकार, भीमशाहीर तथा पत्रकार प्रदीप बागवान कडबे यांना 'नेताजी सुभाषचंद्र बोस राष्ट्रीय जीवनगौरव पुरस्कार-2026' प्रदान करून सन्मानित करण्यात आले. हा सोहळा लातूर येथील भालचंद्र ब्लड बँक परिसरात मोठ्या उत्साहात पार पडला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी सिने अभिनेत्री सुनंदा तुगावकर होत्या, तर उद्घाटन सुनील गायकवाड यांच्या हस्ते झाले. यावेळी प्रदीप कडबे यांनी आपल्या प्रभावी गायनातून राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या गीतांनी उपस्थितांना मंत्रमुग्ध केले. सामाजिक, पत्रकारिता आणि समाजप्रबोधन क्षेत्रातील उल्लेखनीय कार्याबद्दल प्रदीप कडबे यांना सन्मानचिन्ह, प्रमाणपत्र, शाल, पुष्पगुच्छ व मानाचा फेटा देऊन गौरविले. कार्यक्रमाचे आयोजन सुफी सय्यद समशुद्दीन यांनी केले असून संचालन सुरज मादळे व महादेव कपाट यांनी केले. शेवटी आयोजकांनी उपस्थित मान्यवरांचे आभार मानून सर्व पुरस्कारार्थींना पुढील वाटचालीस शुभेच्छा दिल्या.

चला आपला बहुजन सौरभ बलशाली करू या !

आपल्या बहुजन समाजातील महापुरुषांच्या विचारांवर आपण सर्व क्षेत्रांत उल्लेखनीय कामगिरी केली आहे. त्यांच्या जयंती निमित्त आपण वैयक्तीक अथवा मित्रांच्या/ संस्था/संघटनेची शुभेच्छा जाहिरात स्वरूपात देऊन दैनिक बहुजनसौरभला आर्थिक सहकार्य करावे!

वर्तमानपत्रात बातम्या, लेख, कथा, कविता हवे असते तसेच जाहिराती गरजेच्या असतात हे लक्षात घेऊन आपण आपल्या कुटुंबातील सदस्याचे जयंती-स्मृतीदिन, वाढदिवस, सण, उत्सव, व्यवसाय, उत्पादने इत्यादी अनेक बाबतीत आपल्या समाजातील उद्योजक व व्यवसायिक यांनी जाहिरात देऊन किंवा जसे शक्य आहे तसे आर्थिक मदत केली तरच आपण आपलाच मिडीया बलशाली करू शकतो!

मुख्य संपादक, दैनिक बहुजन सौरभ

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648